ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 52 (1586) | Аўторак, 4 ліпеня 1961 года | Цана 4 кап.

НАПАМІНАК

Быламу салдату гітлераўскай арміі, чыя каска іржавее на беларускай зямлі.

Не ведаю —
куляю збіта
яна з галавы твае
ці, уцякаючы ў жыта,
сам ты скінуў яе...
Мо, на чужым пагосце
твае спарахнелі косці...
Ці абыйшлося, можа,
кантузіяй галавы,
і ты ад Дняпра ці Сожа
вярнуўся на Рэйн жывы...
Табе і жывому — страшна,
і мёртваму — не заснуць,
калі рэваншысцкія маршы
на рэйнскай зямлі равуць.
Салдацкіх абцасаў пошчак
твае абрывае сны...
...Ў страі Бундэсвера, плошчай
у касцы ідзе твой сын...
Няхай ён па добрай волі
кіне долю яе,
каб гора не зналі ніколі
дзеці яго і мае...
Калі ж...
Але я змаўкаю.
Гаворыць болей, чым я,
ўсім, хто нам пагражае,
каска старая твая...

Уладзімір БОЙКА.

Фотаэцюд М. Замскага.

НАСУСТРАЧ XXII З'ЕЗДУ КПСС

ПРАЦАВАЦЬ З ТВОРЧЫМ ЗАПАЛАМ

У МІНІСТЭРСТВЕ КУЛЬТУРЫ БССР

Калегія Міністэрства культуры БССР абмеркавала на сваім чарговым пасяджэнні пытанне аб прапагандзе рашэнняў студзеньскага Пленума ЦК КПСС і падрыхтоўцы дастойнай сустрэчы XXII з'езда КПСС установамі мастацтва рэспублікі. Калегія адзначыла, што за апошні час актывізавалася творчае жыццё тэатраў і канцэртных арганізацый. З 84 спектакляў, выпушчаных тэатрамі на працягу пяці месяцаў гэтага года, — 25 пастаўлена па творах савецкіх аўтараў. Праведзен шэраг арганізацыйна-масавых мерапрыемстваў па паляпшэнню прапаганды дасягненняў савецкага мастацтва сярод шырокіх мас працоўных (вечар савецкай музыкі, тыдзень мастака і інш.). За 5 месяцаў у сельскай мясцовасці дадзена 990 спектакляў і канцэртаў. Палепшылася абслугоўванне тэатрамі і канцэртнымі арганізацыямі буйнейшых новабудоўляў рэспублікі. Белдзяржфілармонія павялічыла колькасць лекцый-канцэртаў. З запланаваных на 1961 год 1500 лекцый-канцэртаў на 1 чэрвеня праведзена 700, з іх 150 на вёсцы. Сістэматычна працуюць музычныя лекторыі, трохі палепшылася дапамога універсітэтам культуры і народным тэатрам з боку прафесіянальных калектываў.

Разам з тым, у многіх мастацкіх калектывах рэспублікі нездавальняюча ідзе падрыхтоўка да XXII з'езда КПСС. Гродзенскі тэатр не вызначыў рэпертуар і не прыступіў да падрыхтоўкі спектакляў, прысвечаных з'езду. Слаба вядзе работу над новым балетам «Мара балерыны» калектыў Тэатра оперы і балета. Марудна рыхтуюць новыя канцэртныя праграмы Беларускі дзяржаўны народны ансамбль песні і танца, Беларускі дзяржаўны народны аркестр.

Кінастудыя навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў з намечаных трох спецыяльных выпускаў кіначасопіса па прапагандзе рашэнняў студзеньскага Пленума і дастойнай сустрэчы XXII з'езда КПСС да цяперашняга часу не выпусціла ні аднаго.

Нездавальняюча вядзецца работа на кінастудыі «Беларусьфільм» па стварэнню новых фільмаў у сёлетнім годзе і падрыхтоўцы да запуску ў вытворчасць новых кінакарцін з пераходам на будучы год.

Калегія абавязала кіраўнікоў тэатраў, канцэртных арганізацый і кінастудый Беларусі забяспечыць выкананне сацыялістычных абавязацельстваў калектываў па падрыхтоўцы дастойнай сустрэчы XXII з'езда КПСС, звяртаючы асаблівую ўвагу на стварэнне на высокім ідэйна-мастацкім узроўні новых твораў мастацтва і канцэртных праграм на сучасную тэму. Вырашана правесці ў Мінску дэкаду-агляд «Сучасная тэма ў мастацтве Савецкай Беларусі».

УКЛАД ВУЧОНЫХ

Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР падагуліў вынікі сваёй паўгадовай навукова-даследчай працы і выканання сацыялістычных абавязацельстваў, узятых у гонар XXII з'езда КПСС.

Вучоны савет інстытута адзначыў, што калектыў навуковых супрацоўнікаў актыўна працаваў над запланаванай праблематыкай. З друку выйшлі такія працы, як «Еўдакім Раманавіч Раманаў» В. Бандарчыка, «Сатырычныя характары ў беларускіх камедыях» А. Саннікава і зборнік антырэлігійных казак, частушак і прымавак. У бліжэйшы час з друку выйдуць яшчэ больш 10 даследаванняў па самых разнастайных пытаннях беларускага мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фалькларыстыкі. Сярод іх — манаграфія «Сучасны беларускі тэатр» Ул. Няфёда, «Беларускі народны тэатр батлейка» Г. Барышава і А. Саннікава, «Праблема народнасці савецкага мастацтва і беларуская музыка» А. Ладыгінай, зборнікі «Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны», «Беларускія народныя песні» і іншыя работы.

Навуковыя супрацоўнікі шырока разгарнулі прапагандысцкую работу сярод насельніцтва. Прачытана 271 лекцыя па пытаннях атэізму, тэатра, музыкі, кіно і эстэтыкі для насельніцтва горада і вёскі.

У стане завяршэння знаходзяцца трэці выпуск зборніка «Беларускае мастацтва» і калектыўная манаграфія «Быт рабочых у перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізма».

Інстытут узяў шэфства над Народным тэатрам і народным універсітэтам культуры Мінскага аўтамабільнага завода, для якіх навуковыя супрацоўнікі прачыталі рад лекцый і дакладаў.

СУЧАСНАСЦІ—ГАЛОЎНУЮ ЎВАГУ

«Усё застаецца людзям», «Імем рэвалюцыі», «Час кахаць», «Утаймаванне непакорнай», «Свята ліхтароў», «Замак Броудзі» і «Драпежніца» — гэта спектаклі, з якімі пазнаёміліся мінчане ў пастаноўцы Магілёўскага тэатра.

Не ўсе яны раўнацэнныя, але большасць з іх мінчане паглядзелі з цікавасцю і ўдзячнасцю тэатру.

Беларускае тэатральнае таварыства днямі наладзіла абмеркаванне вынікаў гастроляй Магілёўскага тэатра. У абмеркаванні прынялі ўдзел крытыкі Л. Жукава, Б. Емяльянаў (Масква), Я. Рамановіч, Г. Герштэйн, Я. Парватаў, работнікі тэатра. Спектаклі магіляўчан выклікалі разгорнутую і цікавую дыскусію. Амаль усе адзначылі, што тэатр заваяваў шырокія сімпатыі і прызнанне мінскіх гледачоў. У тэатры ёсць даволі вялікая група акцёраў, якія валодаюць сапраўдным майстэрствам пераўвасаблення і пачуццём сцэнічнай праўды. Гэта памагло рэжысуры тэатра стварыць значныя па свайму творчаму гучанню спектаклі. Сярод іх можна назваць —«Усё застаецца людзям», «Утаймаванне непакорнай», «Замак Броудзі» і іншыя.

З многіх кампанентаў складаецца спектакль, але сапраўдны поспех дасягаецца тады, калі ўвага рэжысуры і акцёраў накіравана на стварэнне жывых, непаўторных характараў. Выходзячы з тэатра, глядач многае забывае, але яркі, жыццёва-праўдзівы вобраз ён запомніць надоўга, а часам і на ўсё жыццё. Гэта вельмі добра разумеюць кіраўнікі і артысты Магілёўскага тэатра, і таму ў яго спектаклях, паказаных на гастролях, многа цікавых і запамінальных вобразаў.

Адно з першых месц па майстэрству мастацкага пераўвасаблення, як было адзначана, належыць народнаму артысту РСФСР М. Радзіёнаву. Ён стварыў праўдзівы і хвалюючы вобраз Джэмса («Замак Броудзі»), Дронава («Усё застаецца людзям»). Можна спрачацца, наколькі супадае вобраз акадэміка Дронава—М. Радзіёнава з вобразам, напісаным аўтарам, але з тым, як яго стварае артыст можна цалкам пагадзіцца. Яркі па свайму пластычнаму малюнку і філіграннасці вобраз Грэміо («Утаймаванне непакорнай»). Скупымі знешнімі прыёмамі пры вялізнай унутранай сканцэнтраванасці лепіць артыст вобраз японца Ямамота ў спектаклі «Свята ліхтароў». Ён прыцягвае ўвагу і прымушае сачыць за ім не толькі тады, калі гаворыць, але і калі маўчыць. Таленавіты акцёр М. Радзіёнаў вельмі спадабаўся мінскім гледачам.

Поспех спектакля «Утаймаванне непакорнай» (рэжысёр Б. Лур'е) з сапраўднай тэатральнасцю і разуменнем шэкспіраўскага стылю ў значнай ступені абавязаны выкананню роляў Петручыо і Катарыны. Катарына ў выкананні артысткі Н. Фаворскай — жанчына эпохі Адраджэння. Фізічнае здароўе і адчуванне паўнаты жыцця, жаночая абаяльнасць і розум, настойлівая барацьба за сваю самастойнасць і каханне — вызначаюць вобраз Катарыны—Н. Фаворскай.

Цікавы і Петручыо ў выкананні А. Рудакова, які паказвае Петручыо чалавекам велізарнай волі.

Як разнастайныя па зместу і цікавыя па акцёрскаму майстэрству, адзначаны на абмеркаванні вобразы, створаныя артысткай Ю. Гальперынай. Пяшчотная і цынічная, жорсткая і хітрая Нэнсі («Замак Броудзі»); разумная, добрая і абаяльная выкладчыца англійскай мовы («Час любіць»); рашучая і верная свайму абавязку («Усё застаецца людзям») — такі дыяпазон гэтай таленавітай артысткі.

На абмеркаванні адзначаўся прынцыпова правільны і творчы падыход тэатра да размеркавання роляў у спектаклях. Тэатр рэдка дазваляе сабе кампрамісы і намагаецца на вядучыя ролі вызначаць самых лепшых і таленавітых акцёраў. Гэта спрыяла вялікай колькасці акцёрскіх удач у паказаных спектаклях. Вельмі добра былі ацэнены работы акцёраў С. Бульчыка, М. Бярозкіна, Н. Федзевай, С. Яворскага, В. Кабатнікавай, Е. Кашынай, Н. Акульшынай, С. Каленскага і іншых. Прыемным было з'яўленне ў спектаклях магіляўчан зусім яшчэ маладой артысткі І. Дашкоўскай, якая ўдала сыграла складаныя ролі Машы («Час кахаць»), і Сьюзі («Замак Броудзі»).

Адзначаючы агульны поспех гастролей, удзельнікі абмеркавання прад'явілі тэатру рад прэтэнзій. Тэатр, напрыклад, слабей працуе над пастаноўкай п'ес савецкай драматургіі, чым над класічным рэпертуарам. Вось чаму спектакль «Імем рэвалюцыі» быў слабейшы на гастрольных паказах, да гэтага спектакля не было неабходнай увагі.

Крытык Л. Жукава папракала пастаноўшчыка спектакля «Час любіць» за тое, што спектакль недастаткова пераканаўчы і сучасны. У пагоні за вадэвільнасцю вобразы аблегчаны і пазбаўлены прыкмет, уласцівых сучасным героям. Пачуццё сучаснасці не заўсёды ёсць і ў спектаклях па п'есах класічнай драматургіі.

Сур'ёзныя прэтэнзіі прад'яўляліся і да мастакоў тэатра. Нават у лепшым спектаклі («Утаймаванне непакорнай») афармленне надзвычай традыцыйнае, а ў некаторых спектаклях невыразнае і груваскае.

Шырокія спрэчкі разгарнуліся вакол праванмернасці пастановак меладрам, у прыватнасці—«Замка Броудзі». Л. Жукава лічыць, што меладрама з яе жахамі і смерцямі не ўласціва нашай эстэтыцы і шкодная для акцёраў і гледачоў, бо яна не паказвае сацыяльнай сутнасці падзей і пазбаўлена філасофіі. Меладраматычны спектакль выклікае ў гледача пачуццё жалю і не выхоўвае мужнасці.

Але не ўсе згадзіліся з Л. Жукавай. Крытык Б. Емяльянаў і іншыя адзначылі, што цікавасць тэатраў да меладрамы з вострымі канфліктамі з'яўляецца здаровай рэакцыяй на бесканфліктную драматургію. Б. Емяльянаў лічыць, што «Замак Броудзі» раскрывае сацыяльную сутнасць капіталізму і мае пазнавальнае значэнне. Інсцэніроўка драматургічна зроблена вельмі кваліфікавана і дала магчымасць стварыць яркія і цікавыя вобразы. Гэтай жа думкі прытрымліваецца і Я. Рамановіч, які ўсё ж параіў тэатру не захапляцца пастаноўкай вялікай колькасці меладрам, што зараз наглядаецца ў яго рэпертуары.

Удзельнікі нарады параілі тэатру аддаць перавагу п'есам з вострай філасофскай думкай. Гэтымі якасцямі валодаюць п'есы класікаў і лепшых савецкіх драматургаў, творы якіх павінны заняць асноўнае месца ў рэпертуары тэатра. Сучаснасці — галоўную ўвагу!

П. ЛЕВАШОЎ.

ЗАПАЛЕНЫ ВЕЧНЫ АГОНЬ

Мнагалюдна было ўчора на плошчы Перамогі. Былыя воіны і партызаны, рабочыя, служачыя прыйшлі сюды, каб ушанаваць памяць тых, хто ў гады Вялікай Айчыннай вайны аддаў сваё жыццё ў барацьбе супраць фашысцкай навалы. Працоўныя Мінска паклалі ля падножжа помніка букеты жывых кветак. Затым ва ўрачыстай абстаноўцы быў запалены вечны агонь у памяць аб гераічным подзвігу савецкіх людзей у гады вайны.

У МУЗЕІ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

● За апошні час экспазіцыя Музея Вялікай Айчыннай вайны папоўнілася новымі цікавымі экспанатамі. Сярод іх партрэт палкоўніка М. Бушуева, узнагароджанага за баявыя подзвігі пад Мінскам у 1941 годзе, партрэт лётчыка, малодшага лейтэнанта Д. Кокарава, які ў баі 22 чэрвеня 1941 года пайшоў на паветраны таран у раёне г. Беластока, фотаздымак і фотакопія Ганаровай граматы Героя Савецкага Саюза В. Харужай. Даслалі ў музей самаробны партызанскі медаль «За заслугі». Узнагароду перадала грамадзянка Альшанікава, былы медработнік брыгады імя Ракасоўскага.

● Група работнікаў музея правяла навуковую экспедыцыю ў Гомельскую вобласць. У Брагінскім, Жыткавіцкім, Гомельскім раёнах сабрана вялікая колькасць дакументаў і экспанатаў, выяўлены рад дакументаў, звязаных з гісторыяй падпольных партыйных і камсамольскіх арганізацый, а таксама партызанскіх атрадаў.

● Супрацоўнікі музея арганізавалі сустрэчы рабочых і калгаснікаў Мінскай вобласці са старымі бальшавікамі і ветэранамі Айчыннай вайны. У калгасе імя Тэльмана выступілі стары камуніст В. Пыжыкаў, удзельнікі Айчыннай вайны П. Калінін, Герой Савецкага Саюза Г. Худалееў. З працаўнікамі калгаса імя Дзяржынскага сустрэлася Герой Савецкага Саюза М. Осіпава. У Заслаўскім Доме культуры выступіў Герой Савецкага Саюза Г. Такуеў. Працаўнікоў палёў наведалі супрацоўнікі музея Е. Габец, А. Дольнікаў, В. Рамаsuccesоўская. Яны расказалі аб матэрыялах музея і новых экспазіцыях.

РЭПАРТАЖ

ШАЦІЛКІ—ГОРАД ХІМІКАЎ

Туман павольна ўздымаецца над нізінамі, растае над яркімі праменнямі сонца. Яшчэ нядаўна праз гэты лес ішла вузкая, выезджаная дарога. Абапал шапацелі чароты асака. Прысадзістыя сосны глядзеліся ў балотную ваду. Цяпер праз лес уздоўж дарогі прайшлі бульдозеры, экскаватары. Пралёг шырокі насыпаны шлях.

Адна за адной ідуць гружаныя аўтамашыны. Гул матораў далёка разносіцца па лесе. І хоць вы першы раз прыехалі ў Шацілкі, усё роўна лёгка патрапіце на будаўніцтва завода штучнага валакна. Здалёку чуваць гул тэхнікі. З кожным днём будоўля вялікай хіміі набывае ўсё больш шырокі размах.

Мы на ўчастку, дзе будзе кордавы корпус завода. Пакуль гэты корпус яшчэ толькі ў чарцяжах, пакуль толькі пастаўлены сотні калон. Але ўжо цяпер будаўнікі называюць гэты цэх сэрцам завода.

Нядаўна будаўнікі пачалі перакрыццё цэха. Раз-пораз угару ўздымаецца паслухмяная страла магутнага крана, несучы жалезабетонныя бэлькі. Каржакаваты мужчына ў прасмаленым камбінезоне моцна трымае рычагі крана, пільна прыслухоўваецца да каманды мантажнікаў. Гэта Анатоль Іванавіч Счасновіч. Шмат на якіх будоўлях давялося яму працаваць. А цяпер ён прыехаў у Шацілкі будаваць завод штучнага валакна.

Бэлька за бэлькай кладзецца на калоны. Раз-пораз чуюцца галасы мантажнікаў: «Майна!», «Віра!» Будаўнікі абавязаліся ў бліжэйшы час закончыць мантаж калон на карпусы корда.

У другім канцы поля, побач з маладым сасоннікам, чуваць шум транспарцёра. Бясконцым патокам ідзе па транспарцёру цэгла. Растуць сцены склада хімікаліяў. Цесляры адразу ж устаўляюць аконныя пераплёты. На рыштаваннях, спрытна завіхаючыся кельмамі, працуюць муляры Аляксандр Новік і Аляксандр Саўлоў. Яшчэ не прайшло і паўзмены, а кожны з іх паклаў па 600 цаглін пры норме 1000 за змену. А вось у Амура Хісамуддзінава паказчык трохі меншы. Хлопец нядаўна прыехаў на будоўлю і цяпер працуе вучнем муляраў.

— З яго будзе толк, — зазначае А. Новік. — Бачыце, якая кладка. Вось папрацуе яшчэ колькі месяцаў ды і нас, глядзі, перагоніць. Мы толькі рады будзем: наш жа вучань!

Праз месяц закончыць мантаж склада хімікаліяў — такое абавязацельства ўзялі муляры. І яны слова сваё трымаюць цвёрда.

У абедзенны перапынак будаўнікі групамі накіроўваюцца ў невялікае памяшканне. У ім стаіць некалькі прадаўгаватых сталоў, пакрытых цыратай, лаўкі. Толькі што прыйшла машына з бітонамі-тэрмасамі. Пахне баршчом, падсмажаным мясам. Звон лыжак, гамонка людзей напаўняе памяшканне. Адны, паабедаўшы, устаюць з-за стала. Іх месцы адразу ж займаюць другія. Пакуль што ў сталовай цесна, няўтульна, не кожны рабочы можа ў час паабедаць, выбраць патрэбную страву. Але будаўнікі ведаюць — вось-вось адкрыецца новая сталовая. Памяшканне ўжо гатова, засталіся аддзелачныя работы.

Адсюль, з будаўнічай пляцоўкі завода штучнага валакна, добра відаць новыя дамы, упрыгожаныя ля карнізаў узорамі беларускага арнаменту. І хоць была ўжо пятая гадзіна вечара, на рыштаваннях дружна працавалі рабочыя. Начальнік першага будаўнічага ўчастка Юрый Сяргеевіч Тацянок растлумачыў:

— Такі ўжо характар у нашага брыгадзіра: пакуль раствор не скончыцца, усе працуюць: шкада, калі сапсуецца раствор.

Брыгадзіра комплекснай брыгады Віктара Лазаравіча Пятніцкага жартам называюць камандзірам. І сапраўды, у яго амаль рота рабочых — сорак чалавек. Кожны будаўнік мае некалькі спецыяльнасцей. Таму брыгада хутка і дабраякасна ўзводзіць дамы. Вось-вось будуць заселены тры інтэрнаты.

— І вам, Віктар Лазаравіч, пакой вунь які адгрукаем у гэтым доме, — смяецца муляр Іосіф Кірэеў, паказваючы рукой на дом пад бляшаным дахам. Іосіф нядаўна вярнуўся з арміі, па пуцёўцы камсамола прыехаў на будоўлю. За кароткі час асвоіў спецыяльнасці муляра і дахаўшчыка.

— Гэта для вас, халасцякоў, дамы. А мне, сямейнаму чалавеку, у другім месцы будуюць, — пярэчыць з добразычлівай усмешкай Віктар Лазаравіч.

В. Пятніцкага не толькі можна назваць камандзірам. Гэта — наватар. Да ўсяго ён ставіцца кемліва, з душой. Раней для міжпакаёвых перагародак гіпсавыя пліты дастаўляліся з Мінска. Часам іх дастаўка затрымлівалася, а гэта замаруджвала будаўніцтва. І вось брыгадзір прапанаваў вырабляць пліты непасрэдна на будаўнічай пляцоўцы. Паспрабавалі — добра атрымалася. І справы пайшлі на лад. Сэканомлена шмат дзяржаўных сродкаў.

Неўзабаве многія будаўнікі атрымаюць кватэры ў рабочым пасёлку Піянерскі. У стадыі завяршэння яшчэ сорак тыпавых домікаў. Тут жа будуецца магазін.

З кожным днём будоўля набывае ўсё больш шырокі размах. У 1963 годзе намечана ўвесці ў строй першую чаргу завода. На будоўлю з усіх канцоў Радзімы прыязджаюць усё новыя і новыя рабочыя.

У горадзе хімікаў у асноўным будуць чатырох-і пяціпавярховыя дамы. Усе будынкі будуць цеплафікаваны.

Для рабочых будуць пабудаваны дзве сталовыя, хлебакамбінат, атэлье мод, камбінат бытавога абслугоўвання, малочны завод, новы Палац культуры. За два гады намечана пабудаваць звыш сотні тысяч квадратных метраў жылой плошчы.

На ўсіх участках будаўніцтва праходзіць планава, з мэтай максімальнага захавання зялёных насаджэнняў. На вуліцах будуць высаджаны ліпы, клёны, кветкі. Рака Бярэзіна, якая стужкай акаймоўвае Шацілкі, у межах горада будзе закавана ў граніт.

Шацілкі становяцца буйным прамысловым і культурным горадам нашай рэспублікі.

В. ШАЦКІ,
сакратар Парыцкага райкома партыі.

М. ПАРАХНЕВІЧ,
супрацоўнік рэдакцыі раённай газеты.

НА ЗЯЛЁНЫХ ЭСТРАДАХ

Лета — самая гарачая пара для ўсіх прафесіянальных музычных і тэатральных калектываў нашай краіны. Менавіта летам пачынаюцца іх гастрольныя паездкі, умацоўваюцца творчыя сувязі з даўнімі сябрамі, завязваюцца знаёмствы з новымі гледачамі. Летам, калі пусцеюць канцэртныя залы, а ўсё музычнае жыццё гарадоў канцэнтруецца на зялёных эстрадах паркаў, асаблівае значэнне ў справе папулярызацыі музыкі набываюць выступленні музычных калектываў перад самай шырокай аўдыторыяй — наведвальнікамі паркаў. Тут збіраюцца людзі самых розных узростаў, прафесій, культурных запатрабаванняў, і перад выканаўцамі адкрываюцца найбольш спрыяльныя ўмовы для развіцця музычных густаў наведвальнікаў летніх канцэртаў.

Стала ўжо добрай традыцыяй, што кожнае лета амаль усе музычныя калектывы Беларусі пераносяць сваю канцэртную дзейнасць у паркі і наладжваюць працяглыя гастрольныя паездкі па гарадах і раённых цэнтрах рэспублікі.

Сёмы год запар робіць такія паездкі і старэйшы музычны калектыў Беларусі — сімфанічны аркестр Белдзяржфілармоніі. Трэба сказаць, што за гэтыя гады аркестр правёў вялікую працу, здолеў пазнаёміць слухачоў з лепшымі творамі рускай і заходняй класікі, творчасцю савецкіх кампазітараў, у тым ліку майстроў беларускага музычнага мастацтва. Кожнай гастрольнай паездцы папярэднічала напружаная рэпетыцыйная работа, і, дзякуючы гэтаму, канцэрты праходзілі на высокім прафесіянальным узроўні, збіралі велізарную колькасць слухачоў і прыносілі безумоўную карысць як наведвальнікам паркаў, так і самім выканаўцам. Расла колькасць аматараў сур'ёзнай сімфанічнай музыкі, шчырых сяброў і прыхільнікаў аркестра, і здавалася, што гэтае сяброўства будзе ўвесь час пашырацца, умацоўвацца і дасць багаты плён. Аднак некаторыя акалічнасці летняй канцэртнай дзейнасці сімфанічнага аркестра Белдзяржфілармоніі за апошні час даюць падставу меркаваць, што калектыў пачаў губляць заваяваныя раней пазіцыі.

Нядаўна аркестр вярнуўся ў Мінск пасля заканчэння першай паловы сваіх гастроляй, і цяпер можна гаварыць аб усім дадатным і адмоўным, што выявілася ў час гэтай паездкі.

Найбольшую цікавасць да сімфанічнай музыкі заўсёды праяўлялі жыхары Віцебска і Гомеля. Ідучы насустрач іх пажаданням, Белдзяржфілармонія наладжвала ў кожным з гэтых гарадоў не менш 10—12 канцэртаў. Сёлета ж лік канцэртаў у Гомелі абмежаваўся чатырма, а ў Віцебску—трыма (пры гэтым трэба сказаць, што ў Віцебскім парку — лепшы зялёны тэатр рэспублікі з надзвычай добрымі акустычнымі ўмовамі, зручнай сцэнай і вялікай залай). Усяго тры канцэрты было праведзена ў Магілёве, два ў Бабруйску і адзін у Мазыры. Безумоўна, такая нязначная колькасць выступленняў аркестра не магла задаволіць слухачоў.

Вялікае значэнне для кожнага новага летняга сезона маюць праграмы яго канцэртаў. Слухачы чакаюць выканання новых, незнаёмых твораў, разнастайнасці рэпертуару, знаёмства з маладымі здольнымі салістамі. У гэтых адносінах сёлетнія летнія выступленні аркестра расчаравалі наведвальнікаў канцэртаў. Зноў, як і ў мінулыя гады, калектыў паўтарыў свае старыя праграмы: Чацвёртую сімфонію Чайкоўскага, «Вальс-фантазію» і ўрыўкі з опер Глінкі, Сёмую сімфонію Бетховена, «Венгерскі танец» Брамса, «Славянскі танец» Дворжака, «Танец з шаблямі» і ўрыўкі з музыкі да трагедыі Лермантава «Маскарад» Хачатурана і яшчэ рад твораў, даўно вядомых слухачам па ранейшых канцэртах. Не ўнеслі асаблівага ажыўлення ў праграмы і творы, якія выконваліся на гастролях упершыню: уверцюра да оперы Вагнера «Рыенцы» і сімфанічная паэма Р. Штрауса «Дон Жуан».

Нязначнае месца ў праграмах канцэртаў заняла беларуская музыка, якая была прадстаўлена ўверцюрай Я. Цікоцкага «Свята на Палессі» (дарэчы, рэгулярна паўтараецца з сезона ў сезон), фіналам сімфаньеты М. Аладава, «Святочнай уверцюрай» Г. Вагнера, «Вальсам» і «Бульбай» з балета Я. Глебава «Мара балерыны» і некалькімі акампанементамі: Стары быў і рэпертуар салістаў, якія выступалі з аркестрам, — В. Бараздзіной, В. Фамічэнка і В. Вуячыча.

Калі некалькі год назад аркестр пачынаў свае першыя летнія гастролі па гарадах Беларусі, кожны з канцэртаў старанна рыхтаваўся і заўсёды меў святочны, радасны характар. Цяпер жа падрыхтоўка да летніх канцэртаў звялася да мінімума, таму і якасць выканання пакідае жадаць многа лепшага.

Сімфанічны аркестр Белдзяржфілармоніі — таленавіты прафесіянальны музычны калектыў, які мае вялікія патэнцыяльныя магчымасці і здольны вырашаць самыя складаныя творчыя задачы. Трэба спадзявацца, што ён здолее пазбавіцца ад выяўленых недахопаў і правядзе другую палову летніх гастроляй у Гродна, Брэсце і іншых гарадах на такім высокім мастацкім узроўні.

З. НАЛІБОЦКІ.

ПРЫСВЕЧАНА ВЯЛІКАМУ ПРАВАДЫРУ

«Ленін і зараз жывей усіх жывых», — музычна-літаратурны вечар на гэту тэму адбыўся ў Мядзельскім Доме культуры. Яго наладзілі нотна-музычная і масавая бібліятэка Мінска.

Супрацоўніца бібліятэкі А. Цімохіна выступіла перад прысутнымі з аглядам «Ленін у мастацкай літаратуры». Кансультант нотнай бібліятэкі М. Жухавіцкі прачытаў лекцыю «Музыка ў жыцці Ул. І. Леніна». Ён расказаў аб значэнні музыкі ў жыцці вялікага правадыра працоўных усяго свету, аб яго музычных густах.

Заслужаная артыстка БССР Т. Пастуніна, артысты А. Русанаў, Ю. Матраеў, В. Прышчапёнак выканалі шэраг любімых твораў Ільіча — рускія народныя песні, арыі з опер «Яўгеній Анегін», «Кармэн», «Фауст», рамансы рускіх кампазітараў.

Артыст філармоніі С. Сакалоў прачытаў урыўкі з кнігі асабістага шафёра Ільіча — С. Гіля — «Успаміны аб Леніне», верш лаўрэата Ленінскай прэміі А. Твардоўскага «Ленін і пячнік».

Музычна-літаратурны вечар закончыўся дэманстрацыяй кінафільма «Жывы Ленін».

У ДАПАМОГУ УНІВЕРСІТЭТАМ КУЛЬТУРЫ

Канторы і аддзяленні кінапракату атрымалі і рассылаюць кінаўстаноўкам рэспублікі многа новых цікавых фільмаў пра дзеячоў мастацтва.

Пра падарожжа мастака В. В. Верашчагіна ў Індыю ў 70—80 гадах мінулага стагоддзя расказвае каляровая навукова-папулярная кінакарціна «Індыйская паэма В. В. Верашчагіна». Хранікальна - дакументальны фільм «Іван Казлоўскі» прысвечаны творчасці савецкага спевака Івана Сямёнавіча Казлоўскага. Пра выдатныя помнікі рускага мастацтва—саборы Крамля, якія маюць вялікае гістарычнае значэнне і мастацкую каштоўнасць, расказвае каляровая кінакарціна «Старажытныя саборы Крамля».

Не без цікавасці будуць прагледжаны кінафільмы «Будні цырка», «Парыжская балада», «Мастак Дзмітрый Налбандзян», «Песня Імы Сумак», «Сяргей Лемешаў», «Скульптар Іван Шадр» і інш. Аб прыездзе ў СССР выдатнага амерыканскага мастака Ракуэла Кэнта раскажа каляровая карціна «Дар амерыканскага мастака».

Р. ЗАЙЦАЎ.

НАШ СУЧАСНІК у жыцці і ў мастацтве

ПАЭЗІЯ ДУШЫ ЧАЛАВЕКА

Іван Шамякін вядомы шырокаму колу чытачоў пераважна як празаік. Але ён усё часцей пачынае спрабаваць свае сілы і ў драматургіі, падтрымліваючы ў гэтых адносінах даўнюю традыцыю, звязаную з імёнамі Я. Коласа, К. Чорнага, Эд. Самуйлёнка і іншых майстроў прозы, якія ў свой час плённа папрацавалі для тэатра.

Думаецца, што І. Шамякін звяртаецца да драматургіі не выпадкова. Празаічныя творы І. Шамякіна, як правіла, прывабліваюць зладжанасцю і вастрынёй сюжэта, напружанасцю канфлікту, рэзкім сутыкненнем чалавечых характараў. У іх звычайна ёсць абвостраны ўнутраны драматызм, які адпаведным чынам збліжае шамякінскую прозу з драматургіяй. Таму нам здаецца ў нейкай меры паказальны той факт, што, напрыклад, па раману «Глыбокая плынь» была зроблена інсцэніроўка, якая не без поспеху ішла ў Гомельскім абласным тэатры.

Праўда, першы драматургічны твор І. Шамякіна, яго п'еса «Не верце цішыні», пастаўленая некалькі гадоў таму назад Беларускім рэспубліканскім тэатрам юнага гледача, не выклікала асаблівага захаплення. Раздаваліся нават аўтарытэтныя галасы, што гэта была няўдача пісьменніка. Але адносна сціплы поспех п'есы «Не верце цішыні», відавочна, не вельмі збянтэжыў аўтара, прынамсі, не «выбіў яго з сядла». Пісьменнік прадаўжаў сваю працу для сцэны. І сёння ёсць усе падставы сцвярджаць, што новая драма І. Шамякіна «Выгнанне блудніцы» ў пастаноўцы Беларускага дзяржаўнага тэатра імя Якуба Коласа прызнана і адобрана гледачом (рэжысёр спектакля Б. Браганцаў, мастак — заслужаны дзеяч мастацтва БССР Я. Нікалаеў, кампазітар — заслужаны дзеяч мастацтва БССР І. Любан).

Вядома, пісьменніку пэўным чынам пашанцавала ў тым сэнсе, што яго п'есу паставіў таленавіты тэатральны калектыў, адзін са старэйшых і лепшых у рэспубліцы. Але бясспрэчна і тое, што новая п'еса І. Шамякіна, пры ўсіх яе прыватных пралiках і недахопах, часткаю не пераадоленых, а то і паглыбленых тэатрам, дазваляла стварыць цікавы, хвалюючы, вельмі надзённы спектакль, сучасны не толькі па сваёй тэме, але і па свайму пафасу, па свайму гучанню.

Наогул трэба сказаць, што І. Шамякін заўсёды добра «чуе» сучаснасць. Ён умее заўважаць не толькі знешнія прыкметы сённяшняга дня (гэта ўрэшце не такая ўжо і складаная справа). Галоўнае, пісьменнік вельмі чула ўлаўлівае змены ў самой грамадскай атмасферы нашага жыцця, заўважаючы новае ў нашым поглядзе на падзеі, у падыходзе да людзей. Гэты сённяшні, больш глыбокі і больш гуманістычны падыход да чалавека, да яго працы, да яго спраў і патрэб увесь час адчуваецца як у п'есе, так і ў спектаклі «Выгнанне блудніцы». У першую чаргу ён звязаны з вобразам паэта і настаўніка Гаворкі, якога таленавіта іграе народны артыст БССР Ф. Шмакаў. Гаворка — гэта наш сучаснік, чалавек канца 50-х —пачатку 60-х гадоў. Іменна ён у першую чаргу і ўвасабляе чалавечнасць нашага сённяшняга жыцця, нашага падыходу да любой, самай вялікай і самай малой праблемы. Ён надзвычай выразна выяўляе нашу сённяшнюю непрымірымасць да ўсяго таго, што яшчэ так ці інакш шкодзіць савецкаму чалавеку. «Кілаграмы і літры засланілі вам усё на свеце. Льецца малочная рака, растуць лічбы рахунка ў банку... А хаты ў людзей у зямлю ўраслі», — абвінавачвае Гаворка калгаснага старшыню Макара Карнача.

І гэтае абвінавачванне як нельга лепш сведчыць аб сучаснасці грамадскай пазіцыі героя, ён сёння не можа і не жадае мірыцца з такімі з'явамі, якія яшчэ ўчора не толькі не выклікалі нашага пратэсту, але і не прыцягвалі да сябе асаблівай увагі. Яшчэ ўчора мы не заўважалі нічога кепскага, калі пісьменнікі на ўсе лады захапляліся парэпанымі мазолістымі рукамі працоўнага чалавека. А сёння нельга не пагадзіцца з Гаворкам, калі ён, маючы на ўвазе дзяўчатдаярак, з абурэннем зазначае: «Рукі ў іх не проста мазолістыя. Яны баляць. Ты пра гэта ведаеш, таварыш старшыня? Пацікавіўся калі-небудзь? А чаму (нечакана зрываецца амаль на крык), чаму, чорт вазьмі, у гэтых залатых дзяўчат павінны быць такія рукі? У наш век! Мне абрыдла гэтая вар'яцкая паэтызацыя крывавага мазаля! Даволі паэтызаваць мазоль! Час паэтызаваць рукі, якія націскаюць кнопкі механізмаў».

Грамадска актыўная, наступальная пазіцыя Гаворкі непазбежна прыводзіць да таго, што ён не толькі ўступае ў непрымірымы канфлікт з ваяўнічым мяшчанствам, увасабленнем якога ў п'есе з'яўляецца Яўгенія Любаміраўна, але і вельмі часта сутыкаецца з такімі людзьмі, як Леанід Яснікаў або Макар Карнач. У выкананні народнага артыста БССР Н. Звездачотава, які іграе тонка, з гумарам, але не збіваючыся на шарж, Карнач — разумны, дзелавы чалавек. Аднак у сваёй дзелавітасці ён схільны да крайнасцей і часамі можа дапускаць больш-менш значныя памылкі, не заўважаючы за справай жывога чалавека. Гаворка, як можа, змагаецца са слабасцямі і Яснікава, і Карнача. Ён упарта адстойвае свае права літаратара актыўна ўмешвацца ў жыццё. Так узнікае і атрымлівае своеасаблівае гучанне тэма мастака, тэма ролі пісьменніка ў жыцці, у барацьбе савецкіх людзей за пабудову камуністычнага грамадства. Яна з'яўляецца адной са скразных унутраных тэм п'есы.

Тварыць чалавечае шчасце, змагаючыся з усім, што перашкаджае яму, — так разумее Гаворка свой пісьменніцкі абавязак, свае прызначэнне мастака.

Само па сабе гэткае вырашэнне спрадвечнай эстэтычнай праблемы, можа, і не вызначаецца асаблівай навізной. І заслуга І. Шамякіна, бадай, не ў навізне пастаноўкі самой праблемы, а больш за ўсё ў тым, што яму ўдалося стварыць цэласны, пераканаўчы і вельмі прывабны характар мастака нашых дзён, паказаць яго ў дзеянні, у практычнай барацьбе за свае высакародныя грамадскія ідэалы. А гэта ўжо нямалаважна, бо сёння, мусіць, трэба не столькі даказваць, што мастак павінен умешвацца ў жыццё (гэта ўжо даўно даказана), колькі канкрэтна паказваць, як у наш час гэта зрабіць.

Стварыўшы выразны характар чалавека, занятага літаратурнай справай, пісьменнік атрымаў добрую магчымасць натуральна, не парушаючы мастацкай логікі, адгукнуцца на многія сённяшнія з'явы, звязаныя з літаратурным жыццём. У п'есе аказаліся дужа дарэчы і закіды тым аўтарам, якія прымушалі сваіх герояў за каровамі не бачыць людзей; і высмейванне распаўсюджаных шаблонаў, паводле якіх, скажам, характарыстыка передавога старшыні калгаса пачыналася абавязкова з гаворкі пра яго непаседлівасць і недасыпанне; і даволі з'едлівыя намёкі на несамакрытычнасць паэтаў або на тое, што часамі некаторыя пісьменнікі хаваюцца за народную мудрасць тады, калі не могуць прыдумаць нічога свайго; і гарачая, палымяная абарона роднай мовы, пагарду да якой не-не дый заўважыш яшчэ і сёння; і здзеклівы смех па адрасу тых недалёкіх, неразумных, а то і крывадушных людзей, якія не так даўно ледзь не за кожнай фразай пісьменніка пра нашы недахопы абавязкова бачылі ні больш, ні менш, як паклёп на савецкую рэчаіснасць. Гэтыя і падобныя да іх заўвагі і закіды часта маюць выразную палемічную накіраванасць. Яны сведчаць аб сур'ёзным роздуме аўтара над шматлікімі праблемамі літаратуры, аб вынашанасці і заканамернасці для вобраза Гаворкі. Гэтаму вобразу яны надаюць тую пераканальнасць і дакладнасць, без якіх мастацкі тып не можа ўспрымацца як жывы, амаль рэальна існуючы чалавек. Дапамагаючы стварыць у творы своеасаблівую «літаратурную» атмасферу, яны абумоўліваюць і тое, што дадзеная герою літаратарская прафесія не з'яўляецца нечым адвольным і выпадковым, а ў такой ступені вызначае яго характар, яго дзеянні і ўчынкі, што амаль за кожным словам Гаворкі адчуваецца — перад намі сапраўды паэт, які мае свой уласны літаратарскі падыход да кожнай з'явы і падзеі.

На жаль, гэтага нельга сказаць пра некаторых іншых герояў п'есы, асабліва пра Яснікава. Тое, што Яснікаў настаўнік, дырэктар школы, амаль ніяк не ўплывае на яго паводзіны ў п'есе і на сцэне. Вядома, «ухапіць» і перадаць прафесіянальную «характэрнасць» настаўніка значна цяжэй, чым паэта, чалавека, як правіла, з ярка выражанай індывідуальнасцю. Але ў «Выгнанні блудніцы» аўтар свабодна мог бы замяніць прафесію Яснікава, зрабіўшы яго, скажам, калгасным заатэхнікам. Ад гэтага літаральна нічога не змянілася б у характары і нават у лёсе персанажа, бо ў яго нічога няма ні ад настаўніцкай прафесіі, ні ад дырэктарскай пасады, акрамя хіба павучальнага тону, якім Яснікаў размаўляе з Галяй. Ды і ўвогуле Яснікаў як мастацкі вобраз здаецца нам значна слабейшым за іншых цэнтральных герояў драмы. У пэўнай меры ён проста супярэчлівы. Вуснамі персанажаў аўтар характарызуе Яснікава як сур'ёзнага і вельмі разумнага вучонага, чалавека адной мары, вялікай жыццёвай мэты. Пра яго кажуць, што ён умее далёка глядзець наперад. Але іменна прадбачлівасці і сур'ёзнасці не хапае Яснікаву, асабліва ў той трактоўцы, што дадзена яму ў коласаўцаў. Выканаўца ролі Яснікава артыст Г. Гарбук іграе бязвольнага, часта разгубленага і спалоханага чалавека, які ўсё робіць залішне паспешліва, мітусліва і неяк не сур'ёзна. Не выпадкова зала адказвае дружным смехам і нават апладысментамі, калі разгневаная Яўгенія Любаміраўна кідае ў твар збянтэжанаму, панікламу Яснікаву: «Мямля ты, каровячае вымя, а не мужчына!» Няма чаго і казаць, што смех гэты зусім не ў карысць Яснікава.

Бадай, толькі ў маналогу пра галоднае дзяцінства і пасляваеннае сіроцтва Яснікаў—Гарбук дасягае сапраўднай пераканальнасці, даючы адчуць за словамі свайго героя яго пакуты, яго страснасць, яго моцны, упарты характар.

«Таленавіты чалавек, які аказаўся дурнем», — такі прысуд выносіць Яснікаву Гаворка. І тут не было б чаго пярэчыць, калі б пісьменнік і ў асаблівасці артыст апраўдалі гэтую ацэнку, якая, трэба сказаць, даволі дакладна выказвае аўтарскую задуму, аўтарскую «ідэю» вобраза. Але бяда ў тым, што аўтарская задума не рэалізавана цалкам не толькі ў спектаклі, але і ў самой драме. У канчатковым выніку глядач бачыць, як Яснікаў зрабіўся дурнем, трапіўшы ў няёмкае становішча. Аднак ні аўтар, ні тым больш тэатр не пераканалі, што гэты ж Яснікаў—разумны і таленавіты чалавек, на якога магла пакваліцца такая пасвойму зоркая, трапная на ацэнкі і надзвычай учэпістая асоба, як Яўгенія Любаміраўна, што, урэшце, гэта той герой, якому аддала сваё чыстае дзявочае сэрца Галя —адна з самых прывабных і паэтычных натур драмы.

Ролю Галі іграе артыстка Я. Яленская. Найбольш моцна яна праводзіць напружаныя, драматычныя сцэны, звязаныя з «падзеннем» Яснікава. Маладая артыстка добра перадае драму жанчыны, зняважанай у сваіх лепшых пачуццях.

Вялікае гора і боль за свайго каханага, які аказаўся такім няўдзячным, нежаданне адкрыцца перад блізкімі, бо тыя ў сваім імкненні памагчы могуць толькі пашкодзіць, нарабіўшы шуму, пакуты абражанай жаночай гордасці і, над усім, гонар даверлівага, надзвычай шчырага чалавека з далікатнай і тонкай душой, які не можа даравать малейшага фальшу і крывадушнасці, — усё гэта адчуваецца ў страсных рэпліках і маналогах Галі—Яленскай, у яе нечаканых пераходах ад шчодрых слёз да знешняй стрыманасці, якія выдаюць складаную барацьбу ў душы гераіні.

Крыху менш выразная Галя ў выкананні Я. Яленскай у першых карцінах драмы. Па сваёй чыста жаноцкай прывабнасці яна часамі прайграе, напрыклад, у супастаўленні з Яўгеніяй Любаміраўнай. Вядома, Галя нічым не можа быць падобнай на выпешчаную «пераспелую смакоўніцу» з яе падкрэслена прыгожымі, далікатнымі рукамі. Хутчэй наадварот. Сціплая і простая вясковая дзяўчына, якая натхнёна, з энтузіязмам працуе і вучыцца, знаходзячы апору ў сваім безаглядным каханні, — гэткая Галя павінна і знешне ўспрымацца як антыпод размалёванай «блудніцы». Але, паводле п'есы, у Галі ёсць свая дзявочая прыгажосць. Нездарма Гаворка кажа, што ў вучоным свеце рэдка можна сустрэць такую прыгожую жанчыну. У спектаклі ж Галі часамі нестае гэтай **сваёй** прывабнасці, адметнай вясковай прыгажосці працоўнага чалавека. Між тым, пэўная «святочнасць» і прыўзнятасць, большая знешняя прывабнасць не пашкодзілі б Галі і наўрад ці здолелі б колькі-небудзь істотна паслабіць тое скрытае супрацьпастаўленне паміж ёю і Яўгеніяй Любаміраўнай, якое праглядвае ў п'есе. Урэшце, для пісьменніка тут вызначальнай з'яўляецца не проста знешняя непадобнасць калгаснай даяркі і гарадской «музычкі», а перш за ўсё супрацьлегласць іх характараў, іх імкненняў і жыццёвых мэт.

Калі Галя—станоўчы герой у поўным сэнсе гэтага слова, наш сучаснік і па адносінах да працы і па сваёй бескампраміснасці, высакародству і душэўнай чысціні, дык Яўгенія Любаміраўна не робіць асаблівага сакрэту са сваіх мяшчанска-утрыманцкіх ідэалаў. На шляху да асабістага дабрабыту яна не спыніцца ні перад чым — «не задумаўшыся, украдзе чужое шчасце... вырве кавалак з рота ў дзіцяці... растопча ўсё святое... Абы нажэрціся самой». Мараль, сумленне, чалавечнасць, абавязак —усё гэта для яе не больш, як гучныя словы. «Кожны ў каго-небудзь што-небудзь ды крадзе»,— цынічна сцвярджае «блудніца». — Адзін — грошы, другі — пасаду, трэці — сюжэт, чацвёрты — жонку... ці мужа, усё адно... Такі свет».

Артыстка Г. Маркіна, якая ўдала выконвае ролю Яўгеніі Любаміраўны, вельмі пераканальна выкрывае драпежніцкія замашкі сваёй гераіні. Асабліва значны поспех спадарожнічае Г. Маркінай у тых сцэнах, дзе яе «блудніца» здзекваецца з Гаворкі, выяўляючы і здагадлівасць, і тонкую назіральнасць, і віртуозную вынаходлівасць, і здольнасць з'едліва іранізаваць, наносіць дужа адчувальныя, балючыя ўдары, і ўменне прыкінуцца ледзь не нявіннай авечкай, прыкрыць самыя брудныя намеры высакароднымі словамі аб праве нашага чалавека на каханне і асабістае шчасце.

Шкада толькі, што дзе-нідзе ў іншых мясцінах гэтая вопытная, хітрая і прадбачлівая драпежніца выяўляе нечаканую для яе схільнасць да самавыкрыцця. Разважаючы аб высокіх ідэалах, аб магчымасцях і прызначэнні мастацтва, Яўгенія Любаміраўна прызнаецца Гаворку: «Цяпер я пераканалася, што ўсё гэта трынтрава, як кажа мой бацька... Што шчасце чалавеку прыносяць толькі лішні кілаграм хлеба, мяса... лішні рубель у кішэні».

Можна думаць, што «блудніца» хоча ашаламіць паэта сваёй цынічнасцю. І гэта ёй, безумоўна, удаецца. Аднак яна робіць вельмі неразважліва, бо дае Гаворку ў рукі лішні «козыр», лішні доказ сваёй безнадзейнай разбэшчанасці і сапсаванасці ў той момант, калі можна было яшчэ спадзявацца, што канчатковага разрыву з паэтам удасца пазбегнуць. Да таго ж, мяшчанства ніколі не вызначалася залішняй адкрытасцю і шчырасцю. Застаючыся самім сабой, яно заўсёды старанна маскіравалася, праяўляла здзіўляючую здольнасць прыстасоўвацца да новых умоў, засвойваць любую, самую сучасную фразеалогію. З гэтай прычыны на кожным новым этапе грамадскага развіцця мяшчанства набывае новыя знешнія рысы, што істотна абцяжарвае барацьбу з ім.

Аддаючы належнае пісьменніку, трэба прызнаць, што яго «блудніца» — мяшчанка зусім сучасная. І грэх просталінейнага самавыкрыцця ў яе даволі кароткачасовы. Значна часцей і, вядома, з непараўнальна большым поспехам яна прыкідваецца і крывадушнічае, ілжэ і выкручваецца. Ды і наогул у «Выгнанні блудніцы» І. Шамякін рэдка дазваляе сабе падштурхоўваць герояў на неўласцівыя ім учынкі. Амаль усюды ён дае магчымасць і станоўчым, і адмоўным персанажам рабіць так, як гэтага вымагаюць іх характары і канкрэтныя абставіны дзеяння. Адсюль вастрыня і рэзкасць сутыкненняў, праўда пачуццяў і паводзін, напружанасць і зацятасць барацьбы, выразнасць і непрыдуманая «сапраўднасць» асноўнага канфлікту.

Калі яшчэ дадаць, што аўтар нядрэнна індывідуалізуе мову герояў, часта дасягаючы вельмі ёмістага дыялогу з глыбокім падтэкстам, дыялогу, які нярэдка захапляе сваёй дасціпнасцю і нечаканай трапнасцю, а то і каламбурнай гарэзлівасцю, дык стане зразумелым, што пісьменнік мае немалыя поспехі ў асваенні драматургічнага майстэрства.

І ўсё ж у п'есе сустракаюцца і цяжкія для вымаўлення са сцэны рэплікі («мая мараль — мараль сумленных»), і малаверагодныя дэталі (вучнёўскі пратэст і ледзь не забастоўка, накіраваныя супраць Яснікава і Яўгеніі Любаміраўны), і проста лішнія сцэны. Так нам здаецца зусім непатрэбнай апошняя, заключная сцэна, дзе Гаворка абяцае Тані знайсці добрага выкладчыка музыкі. Гэтая сцэна дробніць галоўную думку п'есы вузкапрактычнай пастаноўкай аднаго з прыватных пытанняў, у нейкай меры прыглушае шырокае філасофскае гучанне драмы, асноўны пафас якой зусім не зводзіцца да таго, каб вырашыць праблему, як лепш арганізаваць пастаноўку музычнага выхавання ў вёсцы. Гэта чыста знешні план твора.

Думаецца, «Выгнанне блудніцы», услаўляючы чалавека працы, нашага сучасніка, які будуе камуністычнае грамадства, перш за ўсё сцвярджае неабходнасць барацьбы савецкіх людзей з прыстасавальніцтвам да жыцця, з мяшчанска-спажывецкім падыходам да яго. Гэтая шырокая ўнутраная тэма, мусіць, атрымала б яснейшае гучанне і большы рэзананс, калі б пісьменнік узяў больш значны і больш небяспечны для грамадства аб'ект выкрыцця. «Блудніца» ж, пры ўсёй удачы гэтага вобраза, параўнальна дробная і не такая ўжо небяспечная драпежніца. Ды і выкрыць і абясшкодзіць яе не так і цяжка.

Але ўсё гэта меркаванні і прыватныя заўвагі. Яны, безумоўна, не могуць аспрэчваць ці браць пад сумненне галоўнае: у цэлым п'еса атрымалася. Яна дала магчымасць паставіць добры сучасны спектакль. Сярод удзельнікаў яго хацелася б яшчэ адзначыць выканаўцаў некаторых эпізадычных роляў. Напрыклад, народны артыст СССР А. Ільінскі бліскуча сыграў дзеда Піліпа. Гэты некалькі традыцыйны для беларускай драматургіі «перадавы» дзед, які хоць проста ў камунізм яшчэ і не ідзе, але часта разважае «правільна», амаль як камісар, у выкананні А. Ільінскага вельмі выразны і арыгінальны.

Артыстка А. Смагіна сардэчна і непасрэдна выконвае ролю нядаўняй школьніцы, а цяпер даяркі Машы. Праўда, пісьменнік, відаць, дарэмна прымусіў закаханую ў Гаворку Машу (артыстка цудоўна перадае гэтую закаханасць) пад заслону паведамляць аб намеры выйсці замуж за Івана.

Запамінаюцца ў спектаклі і маці Галіны — Адарка (заслужаная артыстка БССР Е. Лагоўская), і жонка Карнача Надзя (заслужаная артыстка БССР З. Канапелька). Аднак З. Канапелька, іграючы Надзю як раўнівую жонку, здаецца, крыху «пераігрывае», асабліва ў той сцэне, дзе Карнач разважае пра «блудніцу».

На пастаноўку «Выгнання блудніцы» тэатр паклаў шмат сіл і працы. Гэта асабліва заўважаецца тады, калі параўноўваеш друкаваны тэкст п'есы з яе сцэнічным варыянтам. У сцэнічным варыянце ўдала заменены некаторыя песні, удакладнены або скарочаны асобныя рэплікі, знойдзены цікавыя мізансцэны і г. д. Мы, вядома, не збіраемся сцвярджаць, што тэатр «дацягваў» п'есу за пісьменніка. Гутарка ідзе аб сумеснай працы аўтара з тэатрам, працы, якая дала добры плён.

Д. БУГАЕЎ.

СПРАВА ПОЙДЗЕ НА ЛАД

Чытач нашай газеты І. Макарэвіч звярнуўся ў рэдакцыю з пісьмом, у якім паведамляў пра недахопы ў рабоце Падстарынскага клуба Івацэвіцкага раёна.

Выконваючы абавязкі начальніка Брэсцкага абласнога ўпраўлення культуры т. Левітанаў паведаміў рэдакцыі, што намечаны мерапрыемствы па паляпшэнню масавай работы клуба.

За апошні час у клубе былі наладжаны канцэрты мастацкай самадзейнасці, праведзены вечары жывёлавода, пытанняў і адказаў, чытаюцца лекцыі. У бібліятэцы аформлены кніжныя выстаўкі, стэнды. Праводзяцца вечары. Аформлена гадавая падпіска на газеты і часопісы.

* * *

У рэдакцыю паступіла пісьмо ад тав. **Іванова**, у якім ён скардзіўся на тое, што ў Мазыры ў кіёсках «Саюздруку» ніколі не купіш газеты «Літаратура і мастацтва». Не выпісалі часопіс «Маладосць» на 1961 г. Мазырская гарадская, раённыя і некаторыя сельскія бібліятэкі.

Начальнік аддзела распаўсюджвання друку Гомельскага абласнога ўпраўлення сувязі **В. Кісялёў** паведаміў рэдакцыі, што пісьмо тав. Іванова было абмеркавана на раённай нарадзе работнікаў культасветустаноў з удзелам кіяскёраў аддзела «Саюздруку» Мазырскай канторы сувязі.

На другое паўгоддзе 1961 г. аддзел культуры аформіў падпіску на часопіс «Маладосць» і газету «Літаратура і мастацтва» для гарадской, раённай і чатырох сельскіх бібліятэк.

З чэрвеня заказана 16 экземпляраў газеты «Літаратура і мастацтва» і чатыры экземпляры часопіса «Маладосць» для продажу іх у розніцу.

ПІСЬМЫ НАРОДНАМУ ПАЭТУ

З АРХІЎНЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ

Творчая дзейнасць народнага паэта Беларусі Якуба Коласа перыяду Вялікай Айчыннай вайны вызначаецца гарачым савецкім патрыятызмам, глыбінёй лірычнага пачуцця. З першых дзён вайны паэт усе сілы аддае барацьбе супраць гітлераўскіх полчышчаў. Палымяныя вершы і публіцыстычныя артыкулы ваеннага часу былі блізкія і дарагія мільёнам савецкіх людзей. Аб гэтым сведчаць шматлікія пісьмы вучоных, літаратараў, пісьменнікаў і паэтаў Беларусі, Украіны, Узбекістана і РСФСР, што былі прысланы Якубу Коласу ў сувязі з 60-годдзем з дня нараджэння беларускага паэта. Гэтыя пісьмы захоўваюцца ў архівах Літаратурнага музея Якуба Коласа.

Вось, напрыклад, што пісалі Якубу Коласу маскоўскія драматургі ў грозныя дні вайны:

«Дарагі Канстанцін Міхайлавіч!

У дзень Вашага слаўнага шасцідзесяцігоддзя Маскоўскі камітэт драматургаў шле Вам — песняру беларускага народа, свае гарачае, ад усяго сэрца таварыскае прывітанне.

Вашы творы, насычаныя вялікай любоўю да роднай савецкай беларускай зямлі і пякучай нянавісцю да яе ворагаў, былі, ёсць і застануцца прыкладам доблеснага служэння свабоднага мастацтва свайму свабоднаму народу.

Мы шчаслівыя, што шасцідзесяцігоддзе сустракае Вас у поўным росквіце творчых сіл.

Жывіце доўгія гады, дарагі Канстанцін Міхайлавіч! Мы верым, што Вашы цудоўныя творы па-ранейшаму будуць сагравадь сэрцы патрыётаў нашай Радзімы і натхняць на апошні бой за квітнеючую, савецкую, любімую Беларусь».

А вось яшчэ пісьмо.

«Дарагі Канстанцін Міхайлавіч!

Мы, тыя, хто любіць Вашу паэзію, не заўважаем і ценю ўпадніцтва ў тым, што Вы ствараеце цяпер. Наадварот: мускулатура Вашага верша нават умацавалася, стала больш напружанай, больш мужнай. Вы па-ранейшаму поўныя творчых задум, сіл, натхнення. І таму, што для кожнага з нас Вы—жывое ўвасабленне Беларусі, таму, што ў нашых вачах Вы і Беларусь —адно, мы, чытаючы Вашы апошнія вершы, гаварылі: значыць, бадзёры дух і цвёрдая воля беларускага народа да перамогі!

На жаль, у маёй сям'і цяпер трое хворых, і я пазбаўлены магчымасці асабіста вітаць Вас. Ніколі не забуду свайго «пабрацімства» з Вамі і з нябожчыкам Купалам на кіеўскім шаўчэнкаўскім свяце.

Ваш Карней Чукоўскі».

Пісьмы такога зместу натхнялі Якуба Коласа на новыя творчыя поспехі ў гады Айчыннай вайны, узнімалі жаданне працаваць на карысць нашага народа, надавалі яму бадзёрасць і сілу.

УСПОМНІМ ГОДЫ АГНЯВЫЯ

У Маладзечна працуе Мінскі абласны ансамбль песні і танца, на чале якога стаіць заслужаны артыст рэспублікі А. Білібін. Гэты творчы калектыў нарадзіўся ў суровыя дні Вялікай Айчыннай вайны ў партызанскіх лясах. Група партызан-песеннікаў, танцораў, чытальнікаў, сфарміраваўшыся ў агітбрыгаду, панесла ў атрады народных мсціўцаў і навакольныя вёскі савецкую патрыятычную песню, народныя танцы, трапную частушку. Самадзейныя артысты з поспехам змагаліся супраць фашыстаў не толькі зброяй, але і сваім натхнёным мастацтвам. З таго часу агітбрыгада вырасла ў творчы калектыў, які атрымаў шырокае прызнанне не толькі ў нашай рэспубліцы, але і за яе межамі.

На працягу апошніх дзесяці год ансамбль выхоўваўся ў добрых традыцыях рускай харавой школы. Аднак, працягваючы развіваць гэтыя традыцыі, ён узбагачаў іх дасягненнямі савецкага харавога мастацтва, разам з тым захоўваючы ў сваёй творчасці рысы беларускага нацыянальнага стылю. Вось чаму творы Ул. Алоўнікава, І. Кузняцова, А. Туранкова, Ю. Семянякі, Р. Пукста і іншых беларускіх кампазітараў, а таксама народныя песні ў выкананні ансамбля захоўваюць сваю нацыянальную своеасаблівасць, свой народны каларыт.

У добрай форме знаходзіцца і танцавальная група на чале з балетмайстрам А. Кудраўцавым. У яе рэпертуары цікавыя танцавальныя карцінкі «На калгаснай вуліцы» і «Партызаны на адпачынку», маладзёжны танец, танцавальная карцінка «Буслы» і інш. Варта адзначыць імкненне ўдзельнікаў групы знайсці для сваіх выступленняў тэмы, якія адпавядаюць сучаснасці.

Харавая група спявае галоўным чынам без інструментальнага суправаджэння (а капэла). Станоўча ацэньваючы гэту творчую практыку, якая дае магчымасць дабівацца ўстойлівага ладу і чысціні інтаніравання, хочацца перасцерагчы калектыў ад некаторага захаплення моднымі пералажэннямі інструментальных твораў для харавога выканання. Нам здаецца, што арыгінальныя хоры а капэла як рускай класікі, так і савецкіх кампазітараў, у тым ліку беларускіх, у першую чаргу павінны ўпрыгожваць праграму калектыву, а не інструментальныя нумары — «Полька» Рахманінава, «Паланез» Агінскага, «Кабардзінка» Мурадэлі, «Неапалітанская песенька» Чайкоўскага. Гэтыя нумары не могуць прынесці калектыву трывалага поспеху. Іх папулярнасць у харавым выкананні мае часовы і няўстойлівы характар.

Ансамблю трэба больш паглыбляць свой вопыт жывой сувязі з народнай музычна-танцавальнай творчасцю. Яму варта наладзіць пастаянныя кантакты як з прафесіянальнымі, так і самадзейнымі кампазітарамі, заахвочваючы іх да стварэння новых арыгінальных песень на актуальныя жыццёвыя тэмы нашай рэчаіснасці. Такая трывалая музычная дружба павінна распаўсюджвацца на калгасныя і гарадскія харавыя калектывы мастацкай самадзейнасці. Ансамбль можа пераймаць у іх многа новага, што нараджаецца ў сучасным песенным фальклоры.

А яшчэ больш пажадана, каб ансамбль аднавіў свае цудоўныя традыцыі па скарыстанню партызанскага фальклору, успомніў баявыя і вострыя партызанскія песні, частушкі эпохі «рэйкавай» вайны. Нельга забываць, што менавіта яны, гэтыя песні, вывелі сённяшні ансамбль на шырокую дарогу канцэртнага жыцця і надалі яму адметную своеасаблівасць.

Народныя мсціўцы за час гераічнай барацьбы супраць фашысцкіх акупантаў стварылі нямала выдатных твораў, якія выконваліся ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Многія з песень, частушак, балад, прыпевак не страцілі свайго патрыятычнага гучання і ў нашы дні, а некаторыя нават пераклікаюцца з нашай сучаснасцю. Таму абавязак ансамбля — настойліва збіраць каштоўныя жамчужыны народнай партызанскай творчасці і ўключаць іх у свае канцэртныя праграмы.

Існуе многа выдатных паэтычных тэкстаў, якія чакаюць свайго музычнага ўвасаблення. Яны ёсць у зборніках, часопісах, бібліятэках. Задача ансамбля — знайсці іх і разам з кампазітарамі стварыць новыя яркія песні, якія ўслаўлялі б гераічныя дні партызанскіх баёў. Гэта тэматыка не страціла сваёй актуальнасці.

Было б вельмі добра, калі б ансамбль меў у сваім рэпертуары песні і разгорнутыя хоры, частушкі на мясцовыя тэмы. Бо дзе, як не ў Мінскім ансамблі, павінны ўпершыню прагучаць харавыя творы пра нашу сталіцу, пра новы Мінск, заводы і новабудоўлі вобласці, пра перадавыя калгасы, пра людзей гераічнай працы.

У нашай сучаснай беларускай вёсцы бытуе вельмі многа вострых, надзённых частушак, якія вызначаюцца дасціпнасцю, арыгінальным вершаваным абаротам. Іх трэба апрацаваць, узбагаціць і шырока панесці па краіне.

Уся гэта вялікая і творчая цікавая работа над сучасным рэпертуарам, над партызанскімі песнямі вызначыць мастацкае аблічча калектыву і паслужыць вернай зарукай жыццёвасці і «маладосці» ансамбля.

Іменна на гэтым шляху прыйдуць да ансамбля сапраўдны поспех і прызнанне патрабавальнай аўдыторыі.

Б. СМОЛЬСКІ.

НА ЎСЕСАЮЗНУЮ ВЫСТАЎКУ

Рэспубліканскі Дом народнай творчасці адправіў у Маскву на другую Усесаюзную выстаўку твораў самадзейных мастакоў звыш 200 работ. Сярод іх творы: жывапісу, скульптуры, разьбы па дрэву, інкрустацыі, вышыўкі, ткацтва, вырабы з саломкі.

Звыш 100 работ народных умельцаў Рэспубліканскі Дом народнай творчасці нядаўна адправіў у Італію на выстаўку, арганізаваную таварыствам Італія — СССР.

На здымках паказаны работы народных умельцаў: скульптура «Піянерка» пенсіянера **А. Жываева** з Смаргонскага раёна і каваля Ашмянскага шынна-рамонтнага завода **П. Бусловіча** «Герб» (разьба па дрэву), якія адпраўлены на выстаўку ў Маскву.

ПРЭМ'ЕРА Ў НАРОДНЫМ ТЭАТРЫ

Баранавіцкі народны тэатр паказаў працоўным горада сваю новую прэм'еру — п'есу М. Пагодзіна «Кветкі жывыя».

Пастаноўку спектакля ажыццявіў рэжысёр тэатра заслужаны дзеяч культуры БССР М. Счансновіч. У спектаклі занята большая палавіна ўсяго творчага складу аматараў. Вядучыя ролі ў спектаклі выконваюць артысты Народнага тэатра М. Аграновіч, які стварыў вобраз Ул. І. Леніна, М. Абрашкевіч (Серафіма), Ж. Пракуда (Алачка), С. Шыбайла (Родзін), С. Ярашэвіч (Мікола). У час падрыхтоўкі спектакля тэатру дапамаглі сваімі парадамі народны артыст СССР П. Малчанаў, а таксама грымёр Тэатра імя Янкі Купалы А. Тонкі.

СВАЯ ТЭМА ЗНОЙДЗЕНА

Мабыць, ніхто не стане адмаўляць, як гэта сапраўды важна знайсці пісьменніку, крытыку сваю тэму, свой клопат і творчы неспакой, якія б сталі часцінкай усяго цябе, выяўляючы тваё разуменне мастацтва, роднай літаратуры, твой жыццёвы вопыт, сімпатыі і густы. У кнізе Уладзіміра Юрэвіча «Слова і вобраз» свая тэма, свой клопат ёсць, і ўжо гэта робіць знаёмства з ёю цікавым і плённым.

Узнімаючы праблему сувязей і ўзаемадзеяння слова і вобраза, Ул. Юрэвіч вылучае на першы план патрабаванне слова народнага, жывога, важкага думкай, усёй сваёй маляўнічасцю і гучаннем звязанага з тым, што яно павінна адбіваць і выяўляць. Здавалася б, гэтыя патрабаванні не новыя. Але ўчытваешся ў кнігу, і ўсё часцей і часцей сустракаеш такое, аб чым у нас яшчэ не гаварылася, што ўрэшце становіцца вядучым у кнізе, тым новым, вынашаным уласна аўтарам, што і складае вагу і вартасць кнігі. Здаецца, мы ніколі не звузім значэння гэтай працы, калі скажам, што патрабаванне эмацыянальнай напоўненасці слова і, па-другое, паэтычнага, эмацыянальна афарбаванага сінтаксісу, — асноўнае ў ёй.

Падкрэслім адразу, што патрабаванне гэта вельмі надзённае, непарыўна звязанае з далейшым уздымам нашай паэзіі і прозы — з паглыбленнем іх псіхалагізму, лірызму, з паўнейшым выяўленнем у слове душэўнага багацця нашага сучасніка.

Дагэтуль мы больш акцэнтавалі ўвагу на маляўнічасці слова, у паэзіі, напрыклад, захапляючыся ў першую чаргу багатай выдумкай, словам скульптурна выпуклым, метафарычным. Гэта часам незнарок рабілася на шкоду музычнасці верша, яго ладу-гучанню. І, трэба сказаць, прыблізнымі, даволі цьмянымі заставаліся дасюль нашы тэарэтычныя ўяўленні аб меладычнасці прозы, аб вобразна-выяўленчых функцыях рытму і інтанацыйнага афармлення яе фразы і абзацаў. Практыка тут даўно апярэдзіла тэорыю. З жывога пісьменніцкага адчування слова выраслі ў нас узоры прозы Якуба Коласа і Кузьмы Чорнага, Лынькова і Брыля і іншых пісьменнікаў. Але крытыка аб гэтым гаварыла пакуль што не вельмі многа.

Абапіраючыся на фундаментальныя працы рускіх даследчыкаў, у першую чаргу на такія, як «Верш і мова» Б. Тамашэўскага, «Аб мове мастацкай літаратуры» В. Вінаградава, Ул. Юрэвіч у добры час пачаў пераадольваць непатрэбную звужанасць уяўленняў аб прыродзе слова. Не зніжаючы значэння маляўнічасці слова, ён з усёй слушнасцю шырока паказвае сваёй кнігай важнасць гукавога складу самаго слова, арганізацыі слоў у сказе, яго пабудовы і дынамічнасці ў высокамастацкім адлюстраванні рэчаіснасці. «Нейтральным» у сапраўды мастацкім творы слова не бывае, — слушна сцвярджае аўтар. Слова — форма, форма—заўсёды змястоўная. Змястоўнасць формы, яе арганічная суаднеснасць са зместам, ідэямі, характарамі, пачуццямі — вось з якіх патрабаванняў выходзіць Ул. Юрэвіч, аналізуючы мастацкі твор.

Хаця ў шэрагу выпадкаў аўтар і не пераадолеў у кнізе тэарэтычнай дэкларатыўнасці, лепшыя мясціны працы — гэта жывое слова даследчыка аб нашай нацыянальнай прозе, аб гісторыі яе станаўлення, стылявой шматграннасці, выказанае, зразумела, у сувязі з вырашэннем цэнтральнай праблемы кнігі — узамаадносін слова і вобраза.

Найбольш яркі ў гэтай сувязі заключны, чацвёрты раздзел кнігі. Тут многія слушныя сцвярджэнні аўтара хочацца проста паўтарыць: і пра тое, што «беларуская мова, самая маладая ў сям'і славянскіх моў, вельмі чулая да змены рытмаў і меладычнай афарбоўкі слова», што яна, дадаю ад сябе, не ўсю сваю вобразна-выяўленчую сілу яшчэ выкарыстала; і пра тое, што «і проза мае рытм». Зусім слушна тут жа тлумачыць аўтар гістарычную абумоўленасць захаплення часткі нашых празаікаў у 20-я гады арнаментальнай прозай, «лірыкай слоў», рытмамі і інтанацыямі арганічна не звязанымі з асновай твора — яго зместам. Даследчык у выніку робіць грунтоўнае абагульненне: «Несугучнасць рытму таму зместу, які ён павінен з найбольшай дакладнасцю выяўляць, нараджаецца ў выніку разыходжання паміж аналізам і паэзіяй у творчасці таго ці іншага пісьменніка». Пад паэзіяй у дадзеным выпадку даследчык разумее настраёвасць прозы, яе рытміка-інтанацыйнае багацце, якое выражае эмацыянальную ацэнку апісаных падзей і карцін, выяўляе іх характар, тэмп і інш.

Слабасць нашай прозы 20-х гадоў даследчык правільна бачыць як у беднасці яе аналітычнага майстэрства, так і ў недастаткова высокай культуры сінтэзу. Зусім слушна ў сувязі з гэтым прозу Якуба Коласа ён разглядае як недасягальны ўзор арганічнага спляцення «аналізу і паэзіі».

Мае рацыю даследчык і тады, калі ў сувязі з аналізам мовы прозы Кузьмы Чорнага заяўляе: «Складанасць псіхалагічнага аналізу выклікае неабходнасць кантраснага вырашэння апавядання з рытмічнага боку».

У сваёй кнізе Ул. Юрэвіч абапіраецца не толькі на аналіз прозы

Уладзімір Юрэвіч. Слова і вобраз. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Рэдакцыя мастацкай літаратуры. Мінск. 1961.

У газеце «Літаратура і мастацтва» (№ 50 г.г.) быў надрукаваны артыкул рэжысёра Полацкага народнага тэатра А. Галёркіна «Самадзейнасць? Так. Але на прафесіянальным узроўні». Рэдакцыя атрымала на яго некалькі артыкулаў-водгукаў. Сёння мы прапануем увазе чытачоў адзін з такіх водгукаў — артыкул заслужанага дзеяча культуры БССР, рэжысёра Пінскага народнага тэатра І. Сакольскага.

Запрашаем рэжысёраў самадзейнага і прафесіянальнага тэатральнага мастацтва, артыстаў і дзеячоў тэатральнай культуры, усіх тых, каго хвалююць праблемы далейшага развіцця народных тэатраў рэспублікі, падзяліцца сваімі думкамі праз нашу газету, выказаць свае заўвагі і прапановы.

МЫ ПРАПАНУЕМ: ТЭАТР „АДЧЫНЕНЫХ ДЗВЯРЭЙ“

САМАДЗЕЙНАСЦЬ? ТАК. Але на прафесіянальным узроўні

ПІНСК — цэнтр беларускага Палесся, якое славіцца прыгажосцю сваіх лясоў і дуброў, багаццем калгасных палёў і сенажацей. І жывуць у палескіх гарадах і вёсках цікаўныя да ўсяго, дапытлівыя, працавітыя людзі, якія прагна цягнуцца да культуры.

Іменна тут, у гэтым старадаўнім і вечна юным горадзе, на беразе спакойнай у сваёй плыні Піны, адкрыўся два гады таму назад Народны тэатр—адзін з першых у нашай рэспубліцы. Народны тэатр! Пра яго марылі, пра яго думалі не толькі ўдзельнікі драматычнага гуртка, створанага пры Пінскім Доме культуры, але і амаль усё насельніцтва горада.

Памятаецца, як у 1954 г. Пінск пакідаў абласны прафесіянальны тэатр, пераязджаючы на новае месца працы — у горад Магілёў. Сумна і шкада было расставацца з любімай трупай акцёраў.

І вось малады драматычны калектыў Дома культуры паставіў перад сабою складаную задачу: зрабіць так, каб не адчувалася адсутнасці ў Пінску прафесіянальнага тэатра, каб і аматарскія спектаклі сталі сапраўдным святам для пінчан. Трэба шчыра сказаць, нялёгка было спачатку гурткоўцам заваёўваць любоў і давер гледачоў. Дрэнную ролю тут у многім адыграла даўно ўстарэлае, на мой погляд, само слова «самадзейнасць». Тыя, хто наведваў нашы пастаноўкі часцей за ўсё дзеля забавы, амаль заўсёды спагадліва гаварылі: «Іграюць нібы і нічога. Ды і што вы ад іх яшчэ хочаце — гэта ж самадзейнасць!»

Нам было крыўдна і нядобра на душы ад такой абыякавай, паблажлівай ацэнкі творчай работы. Мы хацелі, каб глядач прымаў нашы спектаклі сур'ёзна, без скідак на тое, што іграюць аматары, каб нас не толькі хвалілі, але і справядліва, па заслугах крытыкавалі за ўсе памылкі і недахопы.

Цяпер кожны самадзейны калектыў, калі ён і не з'яўляецца «Народнай харавой капэлай» ці «Народным тэатрам», імкнецца да прафесіянальнага выканаўчага ўзроўню. А тым больш Народны тэатр! Ён павінен, і гэта яго абавязак, як і кожная прафесіянальная трупа, усімі сіламі дамагацца высокага мастацкага майстэрства, змагацца за сапраўдную творчую дысцыпліну. Народны тэатр — гэта вышэйшая форма самадзейнага мастацтва, народжаная ў нашы дні. І артысты ў ім — людзі не зусім звычайныя, якія, працуючы на прадпрыемствах, ва ўстановах, прыносяць у творчы калектыў сваю чыстую душу, свой багаты жыццёвы вопыт. У некаторых выпадках ім бывае нават лягчэй ствараць на сцэне вобразы сучаснікаў, чым нават прафесіяналам.

УЖО НА ПЕРШЫМ арганізацыйным сходзе Пінскага народнага тэатра быў распрацаваны свой статут, які стаў творчай праграмай працы нашага калектыву на будучае. Мы строга дамовіліся і далі слова адзін аднаму быць патрабавальнымі да саміх сябе, высока несці сцяг народнага партыйнага мастацтва, па сіле сваіх магчымасцей уносіць уклад у скарбніцу савецкага тэатра, у любых умовах не хныкаць, не захапляцца сваімі поспехамі, пераадольваць цяжкасці і нягоды, памятаць, што сціпласць упрыгожвае чалавека. І, нарэшце, у статуце запісаны такі пункт: у спектаклях нашага тэатра няма маленькіх роляў, калі нават яны без слоў.

Як жа ажыццяўлялася на справе прынятая намі творчая праграма? Ці ўсё ішло гладка? Вядома, не. Былі выпадкі парушэння дысцыпліны, не ўсе ўдзельнікі здолелі адразу прывыкнуць да новай творчай абстаноўкі. Так, пакінула Народны тэатр здольная артыстка Зінаіда Саладзілава. Уявіўшы сябе «прэм'ершай», яна хацела выконваць у спектаклях толькі галоўныя ролі і заўсёды адмаўлялася ад удзелу ў масавых сцэнах. Нам давялося вызваліцца і ад Міхаіла Перальмана, які нярэдка прыходзіў на рэпетыцыі п'яны і толькі перашкаджаў нашай працы.

Вось такое прынцыповае стаўленне адзін да аднаго, вялікая патрабавальнасць згуртавалі калектыў, зрабілі яго здольным вырашаць сур'ёзныя творчыя задачы. За апошнія два гады ў нас амаль не было выпадкаў, каб акцёры пакідалі тэатр. Праўда, нам давялося развітацца з Лідзіяй Жужома: яна перайшла працаваць у Беларускі перасоўны калгасна-саўгасны тэатр. І хоць калектыў страціў адну з лепшых выканаўцаў вядучых роляў, мы шчыра рады за сваю таленавітую выхаванку, якая цяпер паспяхова працуе на прафесіянальнай сцэне.

Стабільнасць творчага складу ў Пінскім тэатры (у ім цяпер занята каля 40 чалавек), адсутнасць цякучасці людзей дазволілі стварыць вялікі рэпертуар, які дае магчымасць выступаць са спектаклямі як на стацыянары, так і ў раёнах вобласці. У нашым рэпертуары ёсць такія п'есы, як «Таня» А. Арбузава, «Барабаншчыца» А. Салынскага, «Усім смерцям на зло» Р. Раманава, «Чалавек вярнуўся» П. Васілеўскага, «Алазанская даліна» К. Губарэвіча і І. Дорскага і інш.

Былі ў нас і памылкі ў падборы рэпертуару. Аднойчы мы вырашылі паставіць паралельны спектакль для паказу адразу на дзвюх сцэнічных пляцоўках. Звярнуліся да п'есы Л. Савельева «Ілжывы крок». Нас спакусіла, што ў ёй можа быць занята ўсяго толькі пяць чалавек, афармленне патрабавалася не складанае. Адным словам, спектакль падыходзіў для выездаў у любы населены пункт вобласці. На жаль, гэта быў наш пралік, сапраўды наш «ілжывы крок», таму што п'еса ў мастацкіх адносінах была вельмі слабая, вялікай ідэйнай нагрузкі яна не несла, і, зразумела, сельскія гледачы сустрэлі яе холадна. Я прывёў гэты сумны факт з сваёй практыкі таму, што думаю: пераймаць прафесіянальны тэатр у сэнсе пастаноўкі паралельных спектакляў Народнаму тэатру няма патрэбы. Гэта распыляе сілы і пазбаўляе магчымасці ствараць паўнацэнныя ідэйна-мастацкія спектаклі.

Мы ад гэтага назаўсёды адмовіліся.

АРТЫСТ Народнага тэатра! Гэта высокае званне ў нас з гонарам носяць адзінаццаць чалавек. Па сутнасці ўвесь вядучы склад акцёрскай трупы. Балетмайстар дзіцячай студыі Тацяна Сівохіна—артыстка нашага тэатра, неаднаразова бываючы ў службовых камандзіроўках у Мінску, пасля вяртання ў родны горад часта расказвае:

— Вы разумееце, у Тэатры імя Янкі Купалы — аншлаг. А я пакажу адміністратару сваю чырвоную кніжачку — пасведчанне аб званні артысткі Народнага тэатра, і хоць прыстаўное месца, але заўсёды для мяне знойдзецца.

Дзіўны чалавек Тацяна Сівохіна! Удзень яе акружаюць дзеці — «артысты» балетнай студыі, пазней яе можна бачыць за вырабам бутафорыі, а ўвечары яна прыходзіць на рэпетыцыю Народнага тэатра. І заўсёды добра падрыхтавана, у творчым настроі. Напэўна, гэта ўнутранае гарэнне, пастаянная душэўная закаханасць і хваляванне дапамагаюць Тацяне Сівохінай ствараць такія запамінальныя вобразы, як Ніла Сняжко ў спектаклі «Барабаншчыца», Таня ў аднайменнай п'есе Арбузава і інш.

А як не ўспомніць тут добрым словам нашага артыста, электразваршчыка Іосіфа Жылевіча! Перадавік-наватар на вытворчасці, спявак і музыкант, Іосіф — душа нашага калектыву. Працуючы на вельмі цяжкім і адказным участку ў порце, зварваючы дэталі рачных суднаў і барж, ён не ведае спазненняў на рэпетыцыі спектакляў. Нястрыманасць характару і малады задор Іосіфа Жылевіча кладуць адбітак на створаныя ім народныя вобразы нашых сучаснікаў Астапа Паліўчука («Алазанская даліна»), Андрэя Пчолкі («Кухарка») і інш.

Міхаіл Фрэнклах прыйшоў да нас школьнікам. У Народным тэатры ён вырас духоўна і фізічна. Шмат роляў сыграў гэты малады хлапец. І вось цяпер, пасля здачы дзяржаўных экзаменаў у гідрамеліярацыйным тэхнікуме Міхаілу прадстаіць ехаць на працу ў Віцебскую вобласць. Шкада, вельмі шкада расставацца са здольным, узмужнелым юнаком. Але ў той жа час мы ўпэўнены: дзе б ён ні працаваў, ён панясе традыцыі Пінскага народнага тэатра ў шырокія масы і стане сапраўдным прапагандыстам народнага тэатральнага мастацтва.

Ды хіба ён адзін у нас такі! А вазьміце Міхаіла Еўдасіна. Маладым хлопцам ён таксама прыйшоў у тэатральны калектыў. Потым пайшоў у армію, а пасля вайсковай службы зноў вярнуўся ў родны горад і зноў пачаў наведваць заняткі нашага калектыву.

Ідзе ў армію наш малады артыст Уладзімір Усцінаў, выязджае з роднага горада наша выхаванка, выпускніца педвучылішча Ларыса Сокал. Але мы не засмучаемся, мы будзем працягваць шукаць новых, таленавітых людзей, далучаць іх да творчасці, да тэатральнага мастацтва.

ПІНСКІ ТЭАТР часта выязджае са спектаклямі ў раёны і калгасы Брэсцкай вобласці. Гэта так званыя нашы «малыя гастролі». А наш калектыў марыць і аб «вялікіх гастролях». Дарэчы, у 1959 г. наш тэатр запрасілі ў Брэст для выступлення перад грамадскасцю абласнога цэнтра на сцэне Брэсцкага тэатра. Гэта было для калектыву вялікім гонарам. Мы свядома паставілі калектыў у вельмі жорсткія ўмовы: за сем гастрольных дзён Пінскі тэатр паказаў брэсцкім гледачам сем спектакляў. Новая пляцоўка, новы глядач, удзень—рэпетыцыі, увечары—спектакль. Паўтараю, мы свядома згадзіліся на такія ўмовы, таму што гэта было для нас свайго роду творчым выпрабаваннем, праверкай нашых сіл. І гэтае выпрабаванне мы вытрымалі. Пасля заканчэння гастролей у Брэсце была арганізавана канферэнцыя з гледачамі і артыстамі-прафесіяналамі.

Варта сказаць, што з такіх гастролей Народны тэатр выходзіць яшчэ больш умацаваным і дысцыплінаваным, здольным вырашаць далейшыя творчыя задачы. «Вялікія гастролі», нам здаецца, павінны планавацца Міністэрствам культуры БССР. І няхай нікога не бянтэжыць тая акалічнасць, што артысты нашага тэатра заняты на вытворчасці. Галёркін у сваім артыкуле, напрыклад, наракае на тое, што кіраўнікі асобных прадпрыемстваў і арганізацый неахвотна адпускаюць самадзейных артыстаў на выязныя спектаклі. Мы ж гэтых цяжкасцей не адчуваем. Наадварот, дырэктары пінскіх прадпрыемстваў — сябры нашага тэатра, яны ганарацца, што іх рабочыя і служачыя выступаюць на гарадской сцэне і заўсёды ахвотна ідуць насустрач нам, у тым ліку ў арганізацыі гастрольных паездак.

Партыйныя арганізацыі горада надаюць вялікае значэнне працы Народнага тэатра. Сакратары гаркома партыі І. Цімошчанка, Л. Мурына — нашы пастаянныя госці на рэпетыцыях і прыёмках спектакляў, падоўгу абмяркоўваюць з акцёрамі выпушчаную прэм'еру. У гэтым, таварыш Галёркін, відаць і ўвесь сакрэт правільных узаемаадносін паміж Народным тэатрам і вытворчымі арганізацыямі. Апроч таго, удзел артыстаў Народнага тэатра ў тэматычных вечарах Дома культуры, балях, пераможцаў, маршах брыгад камуністычнай працы таксама зблізае наш калектыў з партыйнымі, прафсаюзнымі і камсамольскімі арганізацыямі прадпрыемстваў горада.

Цяпер некалькі слоў пра крытыку. Вельмі рэдка прыязджаюць у Пінск прафесіянальныя крытыкі і мастацтвазнаўцы на прагляд спектакляў. Таму мы ўдзячны галоўнаму рэжысёру Брэсцкага тэатра імя ЛКСМБ Ю. Арынянскаму і рэжысёру таго ж тэатра Ю. Волкаву, якія правялі з нашым калектывам карысныя гутаркі па рэжысуры і акцёрскім майстэрству.

НАРОДЖАНЫЯ пасля XXI з'езда КПСС, народныя тэатры ўбіраюць у сябе ўсё таленавітае, што ёсць у народзе, з кожным днём становяцца сапраўды масавымі, заваёўваючы прызнанне савецкіх людзей. Вось чаму ў нашым калектыве наспела думка ліквідаваць усе перашкоды, якія стаяць на шляху паміж гледачом і Народным тэатрам. Мы хочам зрабіць наш Народны тэатр—тэатрам «адчыненых дзвярэй» і зусім адмовіцца ад платных спектакляў. Няхай пастаноўкі нашага калектыву стануць здабыткам шырокага гледача.

І. САКОЛЬСКІ,
заслужаны дзеяч культуры БССР, рэжысёр Пінскага народнага тэатра.

ФІЛЬМЫ МАЛАДЫХ

Яшчэ некалькі год таму назад прадстаўнікі беларускай кінематаграфіі ўзнялі пытанне аб стварэнні ў Беларусі студыі навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў. І вось такая студыя ў нас працуе. Сцэнарысты, рэжысёры, аператары імкнуцца зрабіць свае творы цікавымі апавяданнямі аб людзях, аб іх жыцці, аб іх думках. Аўтары фільмаў, кожны па-свойму, бачаць тыя ці іншыя з'явы ў жыцці, выбіраюць самае галоўнае, дзякуючы якому можна найбольш поўна і праўдзіва расказаць аб нашым сучасніку.

Творчымі пошукамі і арыгінальнымі рашэннямі адзначаны фільмы маладых работнікаў Мінскай кінастудыі. Гледача не пакіне абыякавым фільм маладых аўтараў «Вылет адбудзецца». Сцэнарыст Г. Бекарэвіч, рэжысёр В. Скітовіч і аператар В. Арлоў зрабілі фільм аб Мінскім аэрапорце. У гэтым творы добра спалучаецца прафесіянальнае майстэрства з удумлівымі адносінамі да выбранай тэмы. Аўтары ўбачылі ў працы лётчыкаў, у працы ўсіх работнікаў аэрапорта своеасаблівую паэтычнасць, рамантыку і перанеслі гэта ў свой фільм. У адной частцы цяжка было расказаць аб усіх добрых справах грамадзянскай паветранай авіяцыі. Лепшыя якасці нашых лётчыкаў аўтары фільма перадаюць праз вобраз вопытнага пілота Аляксея Сільча Шаўчука, які праславіўся ў гады вайны, як мужны і смелы воін. А зараз — мірнае неба, мірная зямля і мірная праца. Цяпер у руках А. Шаўчука — штурвал самалёта-зандзіроўшчыка, разведчыка пагоды.

Высокае аператарскае майстэрства, цудоўны дыктарскі тэкст, усхваляваны мантаж рэжысёра, цікавае музычнае афармленне фільма захапляюць гледача. Ён разам з пілотамі, аэролагамі, радыстамі бачыць наша мірнае неба, нашу мірную стваральную працу. Ідэя фільма гучыць вельмі выразна — пракладваць шлях другім, шукаць і знаходзіць — вось галоўнае ў жыцці людзей.

Сваёй праўдзівасцю і строгай дакументальнасцю, сваімі вобразамі і ўмелай аператарскай работай вызначаецца і фільм «Песня працы» (сцэнарыст М. Ваданосаў, рэжысёр А. Ястрабаў, аператар Г. Масальскі). Асновай фільма з'яўляецца расказ аб людзях Віцебскага домабудаўнічага камбіната, аб іх жыцці і адпачынку. Аўтары фільма ўбачылі на камбінаце шмат цікавых людзей, ударнікаў камуністычнай працы, сапраўдных герояў нашага часу. І ў кожным чалавеку знайшлі нешта сваё, толькі яму ўласцівае. Аўтары імкнуліся апаэтызаваць сваіх герояў, і нават аператар шукаў новыя ракурсы, каб з ніжняй кропкі зняць свайго героя. Рабочы з'явіўся на экране велічным і сапраўды ўяўляе тую сілу, якая носіць назву «яго вялікасць рабочы клас».

Увесь сюжэт карціны звязвае і вядзе за сабой прыгожая песня аб Віцебскім домабудаўнічым камбінаце, створаная цесляром Мікалаем Гвоздзікавым і самадзейным кампазітарам Георгіем Шадурскім. Дыктарскі тэкст напісан ад асобы Мікалая Гвоздзікава, які расказвае аб тым, як ён шукаў словы для сваёй будучай песні. Яму хацелася расказаць аб тым Віцебску, які ў вайну быў разбураны, і людзі ўзнімалі яго з руін. Хацелася расказаць аб новым домабудаўнічым камбінаце, які мае навейшае абсталяванне і выпускае выдатныя зборныя дамы. Але самае галоўнае — людзі, таварышы Гвоздзікава. Праца кожнага з іх — гэта вялікі ўклад у агульную справу будаўніцтва камунізма. З выгляду кожны з гэтых людзей — самы звычайны чалавек, міма якога мы часта праходзім. А на самай справе — гэта незвычайныя людзі. Вось цясляр Васіль Ягоравіч Пракаповіч. Гэта ён быў адным з тых, хто будаваў Палац культуры ў Варшаве і быў узнагароджаны ўрадам Польскай Народнай Рэспублікі ордэнам «Будаўнік народнай Польшчы». Сем тысяч дзвярэй у месяц — такі вынік працы брыгады В. Пракаповіча.

Увагу аўтараў прыцягнуў цікавы вобраз слесара Івана Рыгоравіча Ісакоўскага — ўдарніка камуністычнай працы і актыўнага ўдзельніка мастацкай самадзейнасці. Майстар цэха Аркадзь Нахаеў, ліцейшчык Марат Паўлючэнка, былы лётчык Крамарэнка, працавітая сям'я Байдаковых — вось героі кінафільма «Песня працы». Яго аўтары адышлі ад штампа ў паказе людзей і знайшлі такія дэталі, якія вельмі ўзбагацілі ўвесь твор і даволі поўна паказалі нашых сучаснікаў.

Новыя работы маладых кінематаграфістаў Мінскай кінастудыі запомняцца нашаму гледачу як цікавыя творы мастацтва. І галоўнае ў іх — гэта любоў да нашага чалавека працы, яго імкненне да міру і шчасця ўсяго народа.

Т. САРВІРА.

Звыш ста чалавек займаецца ў розных гуртках мастацкай самадзейнасці клуба «40 год Кастрычніка» Мазырскага дрэваапрацоўчага камбіната. Танцавальным калектывам кіруе камсамолка Ніна Стэльмах. У яго рэпертуары беларускія народныя, украінскія, малдаўскія, венгерскія танцы.

На здымку: удзельнікі танцавальнага калектыву ў ваколіцах Мозыра. Фота **М. Мінковіча.**

Якуба Коласа, Кузьмы Чорнага, Зм. Бядулі, М. Лынькова і іншых старэйшых пісьменнікаў, а разглядае і творы маладых аўтараў. Такая цікавасць да маладой прозы вельмі радуе. Гэта дапаможа ёй у творчым росце.

Вельмі наглядна разглядае аўтар ролю мелодыі фразы як характаралагічнага сродку, ролю ў прозе алітэрацый, асанансаў, гукавых паўтораў, фанетычнай суладнасці.

Не менш нагляднасці і ў трэцім раздзеле кнігі, але, думаецца, не з усімі тэарэтычнымі выкладкамі аўтара можна пагадзіцца.

Самай пільнай увагі і далейшага развіцця заслугоўвае тут наступнае сцвярджэнне: «Творчасць кожнага пісьменніка нельга разглядаць, пакідаючы па-за ўвагай яго асобу як чалавека з пэўным жыццёвым вопытам, асаблівасці яго светаадчування і склад яго мастацкага таленту, бо ўсё гэта кладзе адбітак на ўсе яго творы, вызначае своеасаблівасць яго творчага шляху, з'яўляецца адной з адзнак яго стылю».

У нас пакуль што, трэба прызнацца, крытыка, аналізуючы мастацкі твор, як бы забываецца бачыць за ім асобу аўтара, яго жыццёвы вопыт, арыгінальнасць светаадчування і светаразумення, і гэта больш за ўсё самым адмоўным чынам уплывае на высвятленне арыгінальнасці творчага почырку пісьменніка, яго стылю. Пакуль у нашых літаратурных работах асоба аўтара з яе канкрэтным жыццёвым шляхам, асаблівасцямі светаадчування і светаўспрымання не будзе ўлічвацца, датуль яны будуць аднабаковымі, датуль мы не здолеем выйсці са сферы суха філалагічнага, апісальна-абстрактнага аналізу. Выйсці ж з-пад улады гэтага аналізу даўно ўжо час!..

Зусім правамерна ў трэцім раздзеле кнігі развіваецца думка аб тым, што стыль пісьменніка рэалізуецца ў мове, што не самі сродкі іграюць ролю ў складванні стылю, а спосабы выбару і выкарыстання іх.

Але якраз, спыняючы сваю ўвагу на стылі, даследчык у некаторых момантах і грашыць недакладнасцю фармуліровак.

Згаджаешся з ім, калі ён піша: «Толькі аналізуючы слова ва ўсёй складанасці яго семантычнага і вобразна-выяўленчага зместу, можна ўсвядоміць найбольш поўна індывідуальныя асаблівасці стылю таго ці іншага пісьменніка або паасобнага твора». «Калі гаварыць аб індывідуальных рысах майстэрства таго ці іншага пісьменніка, дык яны найбольш выразна выступаюць у мове яго твораў». «Аналіз эстэтычных функцый мовы дае магчымасці выявіць асаблівую канкрэтнасць формы, у якой узнаўляецца рэчаіснасць». «Усё багацце, усю разнастайнасць стылю таго ці іншага твора, пісьменніка або цэлага літаратурнага напрамку мы пазнаём праз слова, бо яно афармляе ўсе ўражанні, пачуцці, думкі чалавека».

Але ўжо апошняя аўтарская фармуліроўка тоіць у сабе небяспеку атоесамлівання стылю і мовы. Стыль, вядома, рэалізуецца ў мове, але да стылю, да высвятлення яго асаблівасцей мы ідзём не толькі праз мову, як гэта схільны сцвярджаць аўтар. Стыль — ён і ў самой мове, і ў выбары і выкарыстанні пісьменнікам пэўных ідэй, сюжэтных, кампазіцыйных прыёмаў, канструкцый і інш. Стыль — гэта паняцце, звязанае з асаблівасцямі зместу і формы. Абапіраючыся на В. Р. Бялінскага, у адным месцы кнігі (стар 64) гэта сцвярджае і Ул Юрэвіч. Чаму ж тады ў другім месцы ён сам сябе адмаўляе? «Стыль, — піша ён, — знаходзіць сваё выяўленне ў форме, бо без формы не можа існаваць канкрэтны змест» (стар. 74). З такой фармуліроўкі, хоча таго крытык ці не хоча, вынікае, што стыль — гэта толькі асаблівасць формы, а не формы і зместу.

Недакладнымі з'яўляюцца, на наш погляд, і некаторыя іншыя фармуліроўкі.

Што мова сапраўднага мастацкага твора выражае ідэю, задуму твора, што яна элемент выяўленчы, ацэначна-значны і іншы — гэта так. Але рабіць поруч вывад, што «стыль — гэта адзінства слова, вобраза, кампазіцыі і ідэі літаратурнага твора» — гэта ўжо рызыкоўна. Даследчык такім выслоўем проста падмяняе паняцце стылю паняццем мастацкасці, першым законам якой, паводле Чарнышэўскага, з'яўляецца адзінства ўсіх кампанентаў твора і ідэі.

У дадзеным выпадку, мы думаем, мела месца простая недакладнасць выказвання думкі, але яна вымусіла нас сказаць пра сябе перш за ўсё таму, што даследчык кваліфікуе сваё выслоўе як «пашыранае і адзіна правільнае разуменне стылю». Нам здаецца, што ў вызначэнні стылю важна падкрэсліваць, што стыль — гэта выяўленне пэўнага адзінства, характэрных асаблівасцей у змесце і форме твора ці творчасці.

Яснасцю і выразнасцю ў трэцім раздзеле кнігі вызначаецца гутарка аб нарматыўнасці літаратурнай мовы, аб «апавядальнай мове, як правіла, сінтэтычнай, шматпланавай». «Норма апавядальнай мовы, — слушна гаворыць даследчык, — павінна быць абгрунтавана ідэйна-мастацкімі задачамі».

З цікавасцю сустрэнуцца тут трапныя пазіранні крытыка над стылем Я. Брыля, І. Шамякіна і інш.

Двум першым раздзелам кнігі, нягледзячы на іх несумненныя вартасці, нестае шырокага ілюстрацыйнага матэрыялу. Значна шырэй на прыкладах мог бы паказаць аўтар і «розныя сродкі матэрыялізацыі вобраза ў слове», розныя шляхі «ўрастання вобраза ў слова» і асабліва «пагрозу моўнай засухі» пры багацці жывых сокаў народнай мовы, разнастайных яе стылявых плыней і інш. Нам здаецца, што аўтару варта яшчэ раз вярнуцца да названых раздзелаў, і гэта будзе на карысць кнізе, яе чытачам.

Спадзяёмся, што Ул. Юрэвіч гэта зробіць. Ды інакш і быць не можа: ад знойдзенай, сваёй тэмы, свайго клопату ўцячы цяжка!..

А. ЛОЙКА.

ГОРАД ЗМАГАЕЦЦА

Уладзімір КАРПАЎ

Уладзімір Карпаў заканчвае працу над трылогіяй, прысвечанай Мінску і яго людзям. Два апошнія раманы гэтага цыкла — «За годам год» і «Вясеннія лўні» вядомы ўжо нашаму чытачу. У новым творы пісьменнік шырока адлюстроўвае падзеі ў Мінску часоў Айчыннай вайны.

Друкуем урывак з новага рамана.

1.

Міхалу часта ўспаміналася, як гарэў Мінск — палаў некалькі дзён і начэй...

Нашых знішчальнікаў хапіла на суткі, зенітнай абароны — на двое. Дваццаць трэцяга нямецкія бамбардзіроўшчыкі беспакарана лёталі ў небе. Толькі часам чырваназорыя ястрабкі раптам аднекуль з'яўляліся над горадам і з адчаем кідаліся ў атаку. Завязваўся кароткі, імклівы бой, і смяльчак, пакідаючы за сабой чорны хвост дыму, стрымгалоў падаў долу.

Першымі загарэліся бензабакі і ангары на аэрадроме. У неба паваліў дым і шуганулі пасмы полымя: агонь узнімаўся ў дыме, злавесным, дзягцярна-барвовым. Ветру не было, і дым пеляною навіс над горадам. Яго з кожнай хвілінай прыбывала, і пеляна ўсё цямнела і цягнулася да небасхілу.

Потым загарэліся дамы. Немцы бамбілі фугаснымі і тэрмітнымі бомбамі ўперамешку. Пажар разгараўся пад візгат і выбухі, і ўгору ўжо ўздымаўся не адзін дым, а і пыл, пясок і цагляны прах. Пажараў не тушылі. Разгараючыся, агонь паступова ахопліваў кварталы.

Уначы агонь апаў, але затое спусціўся дым, і горад задыхаўся ад гарачыні, гару, дыму.

Раніцай усё пачалося спачатку. Загарэўся Універсітэцкі гарадок, прывакзальныя кварталы, цэнтр — Савецкая, Ленінская, Энгельса. На перакрыжаванні Савецкай і Энгельса раптам забіў фантан: бомба парвала водаправодныя трубы. Па вуліцы пацёк ручай. Ён цёк і цёк уніз да Свіслачы. А ўгору ляцелі зямля, каменне, пагнутыя трамвайныя рэйкі. Выбухі і агонь высмальвалі нутро дамоў, валілі, раскідвалі іх сцены, карэжылі жалезныя бэлькі, і на месцы будынкаў аставаліся вострaверхія руіны.

Натоўпы мінчан хлынулі на ўсход. Ехалі, беглі, пляліся. З чамаданамі, з клункамі, з дзецьмі. Тыя што ішлі пехатой, везлі на двуколках бежанскі скарб, стараліся абмінуць цэнтр, над якім з ныючым гулам кружыліся нямецкія самалёты. Але гарэлі і ўскраіны. Праз некаторыя вуліцы нельга было прабіцца: гарэла па адзін і другі бок. Тады людзі беглі ў абход, роспачліва пазіраючы на неба, і кідаліся ў тупікі і завулкі. Знясіленыя, брудныя, у сажы і попеле, з падсмаленымі валасамі выбіраліся — на Маскоўскую і Магілёўскую шашу...

Так заўсёды — варта было ўсхваляваца Міхалу, і перад вачыма, па нейкіх самых нечаканых і дзіўных сувязях, паўставаў гэты страшэнны пажар.

Сёрбаючы зараз нішчымную страву, Міхал успомніў яшчэ тупічок, куды ў паніцы трапіў з Арынай і дзецьмі і які ўразіў яго тым, што спрэс быў усыпаны аскалёпкамі шкла. Шкло паблісквала і хрумсцела пад нагамі. Нават слізка было ісці...

Язычок газнічкі хістаўся і, здавалася, што зараз адарвецца ад кнота. У яго мігатлівым святле Лёдзя і Рая выглядалі зусім хваравіта. Каб супакоіцца і адагнаць няпрошаны ўспамін, Міхал паспрабаваў загаварыць з імі.

— Ну як, дзяўчаткі? — спытаўся ён, прымушаючы сябе ўсміхнуцца.

— Смачненька,—прычмокнула языком Рая, аблізала лыжку і прыморшчыла быстрыя вачаняты. Лыжка была вялікая, і падбародак, шчокі ў дзяўчынкі запэцкаліся. Шчасліва жмурачыся, яна аблізвала іх, як магла, і нечакана пачала супакойваць Міхала: — Не трэба, тата, вы не бойцеся!..

— А чаго мне баяцца?—здзівіўся ён.

— Што хлеба прасіць будзем.

Пад'еўшы, Рая заўсёды жвавела і весялела.

— А вы баіцеся, баіцеся! — застукала яна лыжкай па стале.

Арына пасвятлела таксама.

— Капцы пачалі ўжо страляць, — усцешна сказала яна і ўздыхнула: — Ціха, мілая...

— Хадзем да мяне, — пазваў Раю Міхал успамінаючы, што здарылася з Дзіміным, калі той выконваў заданне.

Дзяўчынка саскочыла з зэдліка, падбегла і спрытна забралася на Міхалава калена.

— Я ўжо вялікая, — пахвалілася яна, даючы Міхалу цалаваць пальчык.

Раўнуючы яе да бацькі, злезла з зэдліка і Лёдзя.

— І мяне вазьмі, тата...

Але і дзіцячыя пяшчоты не супакоілі Міхала. Трывога не праходзіла, і было такое адчуванне, што вось-вось павінна здарыцца нядобрае і тут, у яго доме. Міхалу стала шкада дзяцей, жонку: «Што тады будзе з імі?»

Арына ўлавіла мужаў настрой, заспяшалася, павяла дзяцей спаць.

Чыстую палавіну падзялялі на дзве часткі шафа і вясёленькая паркалёвая шторка, за якімі стаялі ложкі. Вярнуўшыся, Арына падышла да Міхала, моўчкі прытуліла яго галаву да сябе і пастаяла так з хвіліну. Пасля ўзяла газнічку і зноў пайшла ў бакоўку.

Міхал застаўся адзін. Арына, відаць, паставіла газнічку на табурэтку, бо на стале з'явіўся яе невыразны цень, і ён зноў нагадаў пажар. Але на гэты раз ва ўяўленні паўстала і шыбеніца.

У брамку на двары пастукалі—патрабавальна, магчыма, ботам. Арына хукнула на газнічку і ў момант, быццам яна чакала гэтага стуку, апынулася ля Міхала.

— Кладзіся, Міша, хутчэй! — папрасіла яна, як літасці, і кінулася да акна.

— Навошта, маці? — запярэчыў Міхал. — Няўжо, думаеш, гэта што зменіць?

— Божа літасцівы!..

Яна адхінула фіранку і з надзеяй прыпала да шыбы. Але тут жа павярнулася да акна спіной і абаперлася рукамі на падваконне: ногі ў яе падкошваліся.

— Сорамна, маці, нічога ж яшчэ невядома, — упікнуў Міхал.— Ну, супакойся...

Немцы ўвайшлі ўтрох — рэшта асталася ля ганка. Прапусціўшы наперад Міхала, абшарыўшы сенцы, кухню промнем ліхтарыка, спыніліся на парозе чыстай палавіны.

— Лямпу! — загадаў той, што стаяў пасярэдзіне і трымаў ліхтарык. На вуліцы цярусіў дождж, гумавыя плашчы паблісквалі.

Арына з цяжкасцю запаліла газнічку, невядома на што выцерла фартухом зэдлік.

— Ёсць у доме чужыя? — спытаўся сярэдні, і толькі цяпер Міхал заўважыў, што ў правай яго руцэ пісталет (у астатніх былі аўтаматы) і на галаве седлаватая афіцэрская шапка з высокай тулляй.

— Не, толькі дзеці, — заспяшалася з адказам Арына.

— Чужыя?

— Чаму чужыя? —умяшаўся Міхал, не пагля-дзеўшы на жонку: ён ведаў, што толькі так, паказваючы, што ён злуе на яе, Арыну можна цяпер прывесці ў сябе. — Вунь там спяць...

— Дакументы!

Афіцэр пісталетам адсунуў шторку, асвятліў ліхтарыкам бакоўку і загадна кіўнуў галавою. Адзін з аўтаматчыкаў таропка ступіў у бакоўку, і па тым, як ён крэкнуў, Міхал здагадаўся—салдат прыпаў на калена і глядзіць пад ложак.

Калі яны, агледзеўшы ўсе куткі ў доме, пайшлі, Міхал абняў жонку і, як малую, пагладзіў па галаве.

— Вось і ўсё, — сказаў ён з сумнай усмешкай, — а ты баялася. Яны самі, маці, баяцца, таму мо' і лютуюць, вешаюць. І калі ты толькі прывыкнеш.

— Мусіць, ніколі, Міша,— вінавата прызналася яна, і з яе вачэй на Міхала лінула святло,— трапяткое, пяшчотнае. — Міша, Міша!

А ўначы — у каторы ўжо раз! — Міхалу зноў, пакуль не прачнуўся ад выбуху, ад якога тоненька зазвінелі шыбы, сніўся пажар.

2.

Пераступіўшы парог, Міхал міжволі азірнуўся. Арына хрысціла яго, склаўшы для блаславення тры пальцы. Узрушанасць не дала яму зазлаваць. Дый жончын намер быў такі наіўны і шчыры, што абяззброіў яго. Вайна нечакана абудзіла ў Арыне веру. І не толькі таму, што цёмныя асобы пачалі распаўсюджваць чуткі аб пакаранні няверуючых, якое нібыта рыхтуюць немцы. Не! Ёй стала бракаваць сілы жыць без прытулку, куды можна было б хавацца ад страхаў і трывог. І, нягледзячы на мужавы жарты і абурэнне, яна часта з надзеяй і тугою ўзнімала вочы на пусты кут. Міхалу захацелася вярнуцца, прыгалубіць Арыну, развеяць яе страх, але яна спалохана стала ў дзвярах і ўзялася рукамі за вушакі.

— Не трэба толькі вяртацца, Міша, ідзі...

Калі ён прычыніў за сабою брамку, Арына падбегла да акна, знайшла яго сярод іншых пешаходаў і сачыла, пакуль муж не схаваўся за павароткай вуліцы.

Міхал ведаў, што яна глядзіць яму ўслед, але знарок не азіраўся: няхай не думае, што яго точаць нядобрыя прадчуванні і ён шукае падтрымкі. А прадчуванні былі. Вельмі шмат людзей павінна сабрацца, больш паловы з якіх незнаёмыя. І хто паручыцца, што сярод іх не знойдзецца здраднага правакатара ці баязліўца? Ды навошта правакатар! Бяда можа здарыцца і так. Дзеля гэтага даволі, каб хто-небудзь, сам нічога не ведаючы, прывёў за сабою хвост... Наўрад ці гестапа арыштавала ўсіх, каго выкрыла. Некаторых пакінула як прынаду, як кончык, за які можна ўхапіцца пасля. Малайцы таварышы з гета! Яны, як казаў Шумскі, абнавілі свой актыў... А гестапаўскія шпікі, якія назіраюць за вуліцай? Выклічаш падазрэнне, і павядуць... Міхал прайшоў яшчэ квартал, падышоў да цаглянай глыбы, што валялася пасярод тратуара, і, паставіўшы на яе нагу, перашнураваў чаравік. Непрыкметна азірнуўся. Не, здаецца, за ім ніхто не ішоў.

Дом, дзе павінна была адбыцца нарада, знаходзіўся на Гандлёвай вуліцы. Міхал праміну бязлюдную плошчу Свабоды, спусціўся сярод манастырскіх і царкоўных муроў па вуліцы Бакуніна ўніз і збочыў на Гандлёвую. Вуліца гэта ўцалела, але дамы ўсе былі старыя, абшарпаныя і ўбогія. Убачыўшы свой пікет — чысцільшчыка ботаў, які, седзячы на нізенькім зэдлі, бесклапотна насвістваў «Юрачку», Міхал паспакайнеў.

У цемнаватым пярэднім пакоі яго сустрэў Шумскі, моцна пацiснуў руку і пацалаваў у вусны. І хоць гэтая ўзрушанасць не зусім спадабалася Міхалу, шапку ён павесіў на вешалку ўжо з верай, што ўсё будзе добра і інакш не можа быць. «Ад Арыны набраўся», — падумаў ён пра сваё апасенні, уваходзячы ў пакой, адкуль чуўся гоман, як у іншы свет — светлы і шчасны.

У прасторным, абклееным блакітнымі шпалерамі, пакоі сапраўды было светла і тлумна. Людзі сядзелі за сталом, на мяккай канапе, што стаяла ў прасценку між вокнамі, двое курылі ў кутку пакоя, ля вялікага разгалістага фікуса. На Міха-

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ТУТ БЫЛО ЧЫСТАЕ ПОЛЕ

Вялікае будаўніцтва вядзецца ў Мінску ў раёне забудовы мікрараёна па Сталінградскай вуліцы. Праект распрацаваи калектывам архітэктараў і інжынераў Белдзяржпраекта. На здымку вы бачыце вуліцу М. Кедышка гэтага мікрараёна.

Фота Ул. Крука.

ЯНЫ БУДУЮЦЬ СТАЛІЦУ

З кожным годам прыгажэе сталіца нашай рэспублікі. Там, дзе нядаўна былі руіны — выраслі гмахі добраўпарадкаваных, прыгожых дамоў. Шырокія асфальтаваныя магістралі пралеглі на былых ускраінах. Мінск пераўтварылі працавітыя, моцныя рукі муляраў, кранаўшчыкоў, маляроў. Іх праца зліваецца ў адно з працай архітэктараў, праекціроўшчыкаў, мастакоў, якія ў цішыні майстэрань думаюць над тым, як зрабіць наш горад яшчэ больш прыгожым, зручным для жыцця. Давайце заглянем у майстэрні і кабінеты архітэктараў.

Мы ў архітэктурна-пlanguageніровачнай майстэрні Мінскпраекта. Калектыву архітэктараў, тэхнікаў і інжынераў трэба ў бліжэйшы час закончыць работы па дэталёвых праектах забудовы Магілёўскай шашы, вуліцы Якуба Коласа і падрыхтаваць для разгляду на будаўніча-архітэктурным савеце Мінгарвыканкома праектнае заданне планіроўкі і забудовы адной з асноўных магістралей горада—вуліцы Веры Харужай. Гэта магістраль, як вядома, пачынаецца з плошчы Якуба Коласа і пакуль што існуе на адрэзку паміж плошчай і вуліцай Куйбышава. У будучым, у адпаведнасці з распрацаваным праектам, магістраль у выглядзе паўкальца пройдзе ў паўночна-заходнім, а затым у заходнім напрамку і злучыць цэнтр Варашылаўскага раёна з гарадской зонай адпачынку —паркам Перамогі і Камсамольскім возерам.

Роля, якая адводзіцца генпланам гэтай магістралі,—як расказаў галоўны архітэктар і аўтар праекта І. Люблінскі, надае ёй асаблівае значэнне. Яно ўзрастае яшчэ ад таго, што вуліца Веры Харужай у раёне парку Перамогі прымыкае да вялікага, новага жылога раёна, размешчанага ў паўночнай частцы горада, а таксама праходзіць каля праектуемага цэнтра. Разам з іншымі капітальнымі забудовамі, узводзіцца таксама і новы мэблевы магазін, праект якога распрацаваны Навукова-даследчым інстытутам жыллёвых і грамадскіх памяшканняў Акадэміі будаўніцтва і архітэктуры СССР. Гэты магазін будзе адрозніваца ад усіх раней існуючых узораў мэблевых магазінаў.

Архітэктары І. Люблінскі, Н. Вул і І. Іода, паказваюць новыя памяшканні і збудаванні на макеце генеральнага плана забудовы жылога масіву, які прымыкае да магістралі.

Некалькі тысяч мінчан пераедуць у новыя дамы, планіроўка і добраўпарадкаванне якіх адпавядаюць высокім архітэктурным і інжынерным запатрабаванням. Кожная кватэра, дзякуючы асобнай планіроўцы, будзе выходзіць вокнамі на заходні або паўднёвы сонечныя бакі. Будынкі, размешчаныя ўздоўж магістралі, сярод зялёных насаджэнняў, будуць знаходзіцца на значнай адлегласці адзін ад аднаго, адкрываючы ў кватэры доступ патокам свежага паветра, а асобныя памяшканні, дзякуючы выразнай аб'ёмнай кампазіцыі, яшчэ больш падкрэсляць выразнасць забудовы магістралі. Але архітэктурная ідэя, якая лягла ў аснову праекта, падначалена ў першую чаргу стварэнню максімальных выгод для жыхароў. Жылыя мікрараёны спланаваны так, што ўсе культурна-бытавыя ўстановы будуць размешчаны пад рукой. Не больш пяці мінут спатрэбіцца, каб дайсці да магазіна, дзіцячага сада, ясляў, школы, майстэрні або камбіната бытавога абслугоўвання.*

Не менш цікавая работа выконваецца другой групай архітэктараў пад кіраўніцтвам вопытнага архітэктара А. Шалягіна па праектаванню забудовы вуліцы Якуба Коласа і вялікага жылога масіву ў раёне вёскі Падбалоцце.

Аўтарамі планіроўкі і забудовы вуліцы Якуба Коласа архітэктарамі Л. Гафо і А. Гуль распрацоўваюцца праектныя прапановы паператварэнню вуліцы ў адну з галоўных магістралей горада з выразнай забудовай. Паабапал магістралі размяшчаюцца высокія, светлыя, прыгожыя дамы. Усе яны выраслі за апошнія некалькі год на месцы трухлявых будынкаў і пустэчы. Вуліца Якуба Коласа ўся забудоўваецца. Прыгожая яна сёння, а яшчэ прыгажэйшай будзе заўтра.

Галоўны архітэктар праекта А. Шалягін расказвае пра заўтрашні дзень магістралі:

— Асабліва зменіцца пачатак і сярэдзіна магістралі на месцы перасячэння яе вуліцай Сталінградскай. Уезд у горад з боку Лагойскага тракту ўпрыгожаць шматпавярховыя дамы вежавага тыпу, размешчаныя побач з пяціпавярховымі дамамі з лоджамі. Першы паверх у кожным доме будзе ўвесь са шкла. Яго зоймуць магазіны. Злева і справа ад магістральнага праезду, аддзяляючы яго жылую забудову, пройдуць стужкі бульвараў, але ад гэтага архітэктурны выгляд магістралі не будзе аднолькавым.

Там, дзе трасу магістралі перасячэ Сталінградская вуліца, будзе пабудавана транспартнае перасячэнне.

Праект і макет выклікаюць у нас асаблівую цікавасць да забудовы новага вялікага жылога масіву, які прымыкае да заходняга боку вуліцы Якуба Коласа і вёскі Падбалоцце. Аўтарамі праекта забудовы гэтага раёна архітэктарамі Л. Сокалавай і А. Шалягіным ажыццяўляецца прынцып свабоднай забудовы, калі праекціроўшчыкі, прыстасоўваючыся да мясцовасці, выкарыстаюць існуючыя прыродныя ўмовы. Дамы расстаўлены так, што будаўнікам не давядзецца ні зразаць, ні падсыпаць грунт. А колькі на гэта раней патрэбна было сіл і часу.

Дамы на макеце вокнамі да сонца, у іх заўсёды будзе многа святла. Але тут не толькі жылыя дамы. У кожным жылым мікрараёне (а іх у масіве—два) свая школа, двухпавярховыя памяшканні дзіцячых садоў і ясляў. Але на чарцяжах і ў макеце далёка не ўсё ўбачыш. І праекціроўшчыкі расказваюць пра цікавыя падрабязнасці. У новых мікрараёнах, напрыклад, асабліва многа будзе зеляніны: бярозы, дубы, ліпы, клёны, сосны. Усе памяшканні гэтага масіву будуць са зборных панелей, блокаў і дэталей, і толькі 10 працэнтаў з цэглы.

Такім хутка стане гэты раён, створаны на аснове індустрыяльных метадаў будаўніцтва.

Тут жа ў майстэрні праектуюцца мікрараёны 1 і 2 па вуліцы Харкаўскай, чацвёртая чарга забудовы вуліцы Сталінградскай і праект дэталёвай планіроўкі жылога масіву, размешчанага на тэрыторыі цяпер існуючай вёскі. Сляпянка. Аднак асаблівую цікавасць у калектыва майстэрні выклікае работа па праектаванню новага вялікага раёна на 450 тысяч квадратных метраў жылой плошчы, які размешчаны ў паўночна-заходняй частцы горада, недалёка ад буйнейшых прамысловых прадпрыемстваў.

Вядуцца работы ў Беларускім дзяржаўным праектным інстытуце «Белдзяржпраект». Тут, напрыклад, ідзе абмеркаванне праекта размяшчэння сеткі прадпрыемстваў і ўстаноў культурна-бытавога абслугоўвання. Гэта работа з'яўляецца як бы заключнай і дэталізуе генеральны план горада і праект размяшчэння жылых будынкаў у Мінску на 1959—1965 гг. Ёй займаўся шматлікі калектыў праекціроўшчыкаў-архітэктараў і эканамістаў.

Апрача гэтай манументальнай работы, калектыў архітэктурна-планіровачнай майстэрні працуе над зонамі адпачынку Заслаўскага водасховішча, возера Нарач, рэчак Волма і Вяча.

Апрача адзначаных праектных работ, працягваюцца работы па дэталёвай планіроўцы вуліцы Маякоўскага і прылягаючага да яго жылога раёна.

Якім жа хочуць бачыць архітэктары гэты раён? На месцы яшчэ захаваўшыхся старых і малакаштоўных дамоў і дрэнна ўпарадкаваных вуліц вырастуць вялікія кварталы пяціпавярховых дамоў. Рака Свіслач, якая зараз у гэтай частцы псуе від горада, будзе яго ўпрыгожваць, узровень вады ў ёй узнімуць, а берагі будуць у зеляніне.

Калектыў архітэктурна-планіровачнай майстэрні з вялікім энтузіязмам уключыўся ў работу па праектаванню новага вялікага жылога масіву, размешчанага ў паўночна-усходняй частцы горада. Па задуме гэты масіў будзе адпавядаць усім градабудаўнічым і планіровачным патрабаванням у частцы размяшчэння жылых, грамадскіх, абслугоўваючых памяшканняў, стварэнню максімальных зручнасцей для насельніцтва і найбольш зручнай сістэмы транспартнага абслугоўвання.

Вялікае значэнне ў кампазіцыі жылога раёна набываюць зялёныя насаджэнні, якія дзеляцца на агульнараённыя і мікрараённыя.

У ліку спецыялістаў Мінспраекта і Белдзяржпраекта, якія ўдзельнічаюць у праектаванні жылых раёнаў і мікрараёнаў, працуе вялікая армія эканамістаў, транспартнікаў, сантэхнікаў. У многіх распрацаваных праектах яны дабіліся добрых творчых вынікаў, і ўнеслі свой уклад у планіроўку і забудову нашага роднага Мінска.

В. МІНКОЎ.

БАБРУЙСК—КАЛІНІНГРАД—ТУЛА

Нядаўна Беларускі тэатр оперы і балета гастраліраваў у Бабруйску. Оперны тэатр не ўпершыню ў нашым горадзе. Яго спектакль «Запарожац за Дунаем» мы бачылі яшчэ ў 1951 годзе. Але ў той час спектакль поспеху не меў. І іменна ў той час у самім тэатры і сярод некаторых бабруйчан склалася думка, што бабруйскі глядач «не дарос» да оперы. Праўда, некаторыя лічылі, што няўдача гастролей у 1951 годзе тлумачылася не ўзроўнем гледача, а ўзроўнем спектакля. Афармленне яго на бабруйскай сцэне абмежавалася адным сланечнікам пасярод сцэны. Не было аркестра. Выканаўцы былі прадстаўлены не тымі, хто выступаў і карыстаўся поспехам у Мінску. І многія гледачы пакінулі залу, не дачакаўшыся канца спектакля. На гэты раз глядач, які прыйшоў на спектакль «Запарожац за Дунаем», меў магчымасць чуць народнага артыста БССР М. Зюванава, заслужаную артыстку БССР Г. Цэпаву і іншых. Задаволіла яго і афармленне, і аркестр. І на «Травіяту» ў гэтым годзе білеты былі распрададзены хутка. Калектыву тэатра прыйшлося даць яшчэ адзін спектакль.

Такім чынам, справа не ў тым, хто будзе слухаць оперу, а ў тым, як і хто яе будзе выконваць. Любы тэатр, а асабліва оперны, на выезд павінен рыхтаваць выдатнае афармленне і прадстаўляць спектакль у найлепшым выкананні.

Рэдка, вельмі рэдка бывае ў нас у Бабруйску беларуская опера. Нам здаецца, што аднаго разу на год гэта вельмі мала, трэба знаёміць нашага гледача з кожнай пастаноўкай тэатра.

Ю. БАТАШОЎ,
старшыня Бабруйскага літаратурна-музычнага аб'яднання.

* * *

Вялікім канцэртам закончыў гастролі ў Калінінградзе Беларускі дзяржаўны тэатр оперы і балета. За 22 дні калінінградцам было паказана 29 спектакляў—оперы «Чарадзейка», «Русалка», «Манон», «Шукальнікі жэмчугу», «Севільскі цырульнік», «Цыганскі барон», балеты — «Лебядзінае возера», «Блакітны Дунай», «Карсар», «Баядэрка».

Заўтра спектаклем «Лебядзінае возера» калектыў тэатра пачынае гастролі ў Туле.

АБМЕРКАВАННЕ ЧАСОПІСА «НЕМАН»

На пасяджэнні прэзідыума СП БССР абмеркавана работа рэдкалегіі часопіса «Неман» за апошнія паўтары гады.

Уступнае слова зрабіў галоўны рэдактар «Немана» Я. Васілёнак. Прозу часопіса прааналізаваў П. Харкоў, паэзію—В. Тарас, крытыку і бібліяграфію—С. Майхровіч.

У спрэчках прынялі ўдзел П. Броўка, П. Панчанка, А. Кучар, Т. Хадкевіч, М. Гарулёў, Н. Кіслік, Б. Бур'ян.

Лаб дыен, Рыга!

З ФРАНТАВОГА БЛАКНОТА

На шляху Віцебск—Вялікія Лукі ў разбуранай нямецкімі захопнікамі вёсцы старшына Альфрэд Жагата знайшоў звычайную геаграфічную карту з вучнёўскага атласа. Карта была падраная на кавалкі, пацёртая. Але тое, што нам было трэба — захавалася. Жагата беражна расклаў карту і сказаў мне:

— Вось дзе твой Мінск... Вось дзе Рыга... А мы тут.

Жагата паставіў вялікі палец на карту ў тое месца, дзе па яго меркаваннях знаходзіўся наш полк.

— Што будзем вызваляць раней, — жартуючы спытаў я, — мой Мінск ці тваю Рыгу?

Жагата распраміўся, уздыхнуў на поўныя грудзі, насупіўшы бровы, глянуў у бок пярэдняга краю. Там зрэдку пастрэльвалі мінамёты і стракаталі аўтаматы. Жагата высокага росту, шыракаплечы, з адкрытым ветлівым тварам. Калі глядзеў на яго, я чамусьці думаў, што вось такія, толькі такія, былі ў 1917 годзе латышскія стралкі. Яны змагаліся за савецкую ўладу супраць кайзераўскіх полчышчаў, грамілі Дзянікіна на поўдні, удзельнічалі ў баях з войскамі Врангеля. І ў гэтую вайну атрымалася так, што бадай увесь зенітна-артылерыйскі полк складаўся з латышоў. Палком камандаваў добры, разумны афіцэр, падпалкоўнік Карл Леіпінш. Што датычыць яго падначаленых, гэта былі людзі розных узростаў і грамадзянскіх прафесій. Начальнік штаба — выкладчык Лапайніс, начальнік боезабеспячэння — служачы Золінш, камандзір батарэі — тэхнік Карклінь. Сувязны таксама служачы Раге. Былі ў палку воіны і іншых нацыянальнасцей — зараджаючы чуваш Міхаіл Каторын, разведчык беларус Мікалай Катлярчук, наводчык мардвін Мікалай Ярзянкін, камандзір узвода былы партыйны работнік з Гомеля Качановіч. Усе жылі адзінай сям'ёй, дружнай, з'яднанай.

Жагата ўсміхаецца, маўчыць. Я разумею сэрца майго франтавога сябра. Яму хочацца хутчэй у сваю Рыгу, але ён не можа пакрыўдзіць і мяне.

— Усё роўна, сарока, — жартую я. — Радзіма адна.

Жагата не крыўдуе, што я назваў яго сарокай. Што зробіш, калі так дакладна перакладаецца яго прозвішча з латышскай мовы на рускую.

Атрымалася так, што Паўночна-Заходні фронт, пра які дыктар Савінфармбюро паведамляў «ніякіх істотных змен... пошукі разведчыкаў», раптоўна ажыў грукатам артылерыйскіх батарэй, гулам сваіх і варожых самалётаў. Тады нам было яшчэ невядома, што гэта пачатак аперацый, якія прывялі да «Мінскага катла» і слаўтага разгрому ворага паміж Тукумсам і Ліепаяй.

Асабліва мне запомніўся адзін бой, які пачаўся раніцой, на досвітку, як толькі згаслі зоркі. Здавалася, што не будзе канца налётам «юнкерсаў» і артылерыйскаму грукату. Цяжка было дыхаць. Аблокі пылу і дыму паўзлі па зямлі, паветра свісцела ад куль. Даўно не працавала тэлефонная сувязь — дрот пасеклі аскolkі. Выйшла са строю рацыя, і Філіп Раге, прыгінаючыся да зямлі, бег ад батарэі да батарэі, перадаючы загад камандзіра палка Ліепінша: «Агонь! Безупынны агонь!..» Гарматныя ствалы распаліліся і сталі ружовымі. Там, над галавой, дзе толькі што распластаўшы крылы, вісеў цяжкі «Юнкерс», успыхнула на момант, нібы сонца, полымя і пасыпаліся ўніз кавалкі жалеза... Потым, пакінуўшы ў паветры шлейф чорнага дыму, шугануў уніз яшчэ адзін самалёт. За ім трэці...

Ноччу полк зняўся з агнявых пазіцый і быў перакінуты на другі напрамак. А ў канцы чэрвеня 1944 года апынуўся пад Мінскам.

Баі за Мінск былі жорсткімі, вораг абараняўся ўпарта, намагаючыся ўтрымаць горад—важны чыгуначны і апорны пункт. Але ж чым больш чапляліся фашысты за кожны рубеж, тым мацнейшымі былі ўдары па іх. Упарты бой з варожымі самалётамі завязаўся каля вёскі Пядзеўшчына (цяпер тэрыторыя калгаса імя Кірава Мінскага раёна).

На Паўночна-Заходнім фронце Жагата расказваў мне, што калі фашысцкія лётчыкі ўваходзілі ў зону дзеяння палка, яны папярэджвалі адзін другога па радыё: «Увага, латышы!..»

Пад Мінскам вораг адразу пазнаў агнявы почырк латышскіх артылерыстаў: наблізіцца да горада з захаду было немагчыма. Слуцкая шаша да Пядзеўшчыны была надзейна прыкрыта з паветра. Рашаючая схватка з ворагам пачалася ў першыя тры дні ліпеня. Здавалася, стагнала зямля ад разрываў бомб і залпаў зенітных батарэй. Здавалася, за тры дні пасівелі скроні ў палкоўніка Ліепінша. Вечарам ля самай шашы пахавалі камандзіра ўзвода старшага лейтэнанта Паэгліса, салдат Сіліенекса і Какціньша, сцяганосца палка, рускага Івана Прывалава. Асколак варожай бомбы трапіў у мужнае сэрца салдата. Загінулі ў баях беларус, старшы лейтэнант Качановіч і любіміца палка, санінструктар, ленінградка Люба. Цяжкую кантузію атрымаў Мікалай Катлярчук. Ад Мінска была адкрыта дарога на Рыгу...

* * *

Па Слуцкай шашы мне часта прыходзіцца ездзіць у камандзіроўкі. Кожны раз, калі я праязджаю каля вёскі Пядзеўшчына, прыпыняюся каля невялічкага помніка, што стаіць каля самай шашы. Тут спяць Паэгліс і Прывалаў.

А нядаўна ў Беларускі дзяржаўны музей Вялікай Айчыннай вайны прыйшло пісьмо. Яго даслаў з Рыгі былы начальнік штаба палка Арнольд Пятровіч Лапайніс. Пісьмо было вялікае і цікавае. Лапайніс расказваў пра тое, як латышы ўдзельнічалі ў баях за вызваленне беларускай сталіцы.

— Добры дзень, Мінск!.. — пісаў Лапайніс.

Мінск памятае сваіх вызваленцаў.

— Лаб дыен, Рыга!

І. КЛАЗ.

ГОРАД ЗМАГАЕЦЦА

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

ла паглядзелі ўсе, адразу. Ён таксама агледзеў усіх, пазнаў у тых двух, якія стаялі каля фікуса, членаў разгромленага камітэта, пакланіўся і толькі потым звярнуў увагу на адзінокую жанчыну, якая задуменна сядзела ў крэсле на водшыбе. Убачыўшы Міхала, яна заззяла, усхапілася і імкліва падышла да яго.

— Дора Змітраўна, — радасна прывітаўся Міхал. — Во добра!

Яна працягнула абедзьве рукі, а калі ён узяў іх у свае, памкнулася была падняць Міхалавы рукі і прыпасці да іх шчакой.

Яе намер паласнуў Міхала па сэрцы. «Як пакутуе, — падумаў ён, —калі гэтак хоча выказаць сваю радасць... Ды яшчэ пры ўсіх... І як я скажу ёй пра Пятра?..» — Яму так стала шкада Доры, што ён дробненька заморгаў і паспешліва павёў яе да крэсла.

Не выпускаючы яго рукі, Дора села і адразу авалодала сабой.

— Прабачце, дзядзька Міхал, — папрасіла яна, гледзячы на яго вільготнымі вачыма. — Неяк успомнілася ўсё: і пажар, і наша развітанне, і дачка... Як доўга не бачыліся мы—цэлае стагоддзе.

Таму, што яна глядзела на Міхала знізу ўверх, яму здалося — вялікія вочы яе аб нечым моляць. «За дачку непакоіцца», — зноў падумаў ён і напаўголаса сказаў:

— Рая дужая, расце.

— Дзякую, Пятро гаварыў... А як Арына, вы?

«Значыць, не чула яшчэ нічога», — падумаў Міхал і ўздыхнуў:

— Пранесла пакуль што.

— Пашанцавала вам...

— Хто ведае... — не згадзіўся Міхал. — Вельмі даверлівыя мы і думаем мала. Думаць, Дора Змітраўна, трэба. Усім. Падпольная работа — цяпер прафесія наша... А вы як дабраліся?

— Выйшла з калонамі раніцай, з калонамі і вярнуся. Тут жа рукой падаць. Дый, кажуць, я на ўкраінку падобна. Праўда? Так, што ніякай рызыкі няма.

Ён уважліва паглядзеў на яе — шчыра сказала, ці проста, каб адвесці гаворку ад сябе. Твар у Доры паспакайнеў ужо, абапал роту ляглі складкі стомленасці. Не такімі зыркімі сталі і вочы. Яны павузелі, быццам Дора хацела схаваць абразу, боль, і пры апошніх словах палыхнулі нейкім фантастычным святлом. «Ого!» — здзівіўся Міхал.

— Будзем верыць, —са спачуваннем прамовіў ён,—што нічога благога не здарыцца...

Члены старога камітэта падышлі да стала. Старэйшы — шыракаплечы, з суровым, у зморшчках, тварам, з сумнымі, стомленымі вачыма — узяўся за край стала, як за трыбуну, і гоман сціх.

— Прашу, таварышы, ушанаваць памяць загінуўшых, — няголасна сказаў ён і апусціў галаву. Пасма сівых валасоў упала на яго лоб, і твар ад гэтага страціў суровасць, у ім з'явілася нешта дзіцячае.

Усе ўсталі.

— Дзевятага мая павешаны Екельчык, Герасімовіч, Дземідзенка, Казінец, Заяц... Дваццаць восем таварышаў... Дзвесце пяцьдзесят адзін у той жа дзень былі расстраляны...

— Адпомсцім, сябры!— выгукнуў бледны Шумскі.

— Гэта прымушае нас яшчэ раз улічыць усё і нанава ацаніць сваю дзейнасць. Неабходна высветліць прычыны правалаў. Як гэта магло здарыцца? Сувязі з партызанскімі атрадамі парваны. Як іх аднавіць? З чаго пачаць наогул, не паўтараючы ранейшых памылак? Трэба, відаць, падумаць аб новых арганізацыйных прынцыпах і структуры падпольнай арганізацыі. Я так мяркую, таварышы...

Па вуліцы праехаў мышасты «опель». Прайшла каманда паліцаяў са скруткамі бялізны, з венікамі пад пахамі. Па другім тратуары прадэфеліраваў мужчына ў саламяным капелюшы, у белай апашцы і паласатых штанах. «Усё, як звычайна... —адзначыў Міхал, здзіўляючыся кантрасту паміж тым, што адбывалася на вуліцы і тут, у пакоі. — А стары, здаецца з галавою...»

І неўзабаве з выступленняў, з прапаноў пачалі акрэсліваца рашэнні — кірунак і характар будучай дзейнасці. Стала зразумела: уся баявая работа падполля, стварэнне новых партызанскіх атрадаў, сувязь з імі павінна быць засяроджана ў руках камітэта. Толькі камітэт можа і павінен займацца гэтым. Ніякіх ваенных саветаў у горадзе не павінна быць, бо гэта вядзе да шкоднага паралелізму, адкрывае лазейкі ворагам і ўносіць блытаніну. Варта таксама перабудаваць саму структуру падпольнай арганізацыі: замест тэрытарыяльных «дзесяткаў» трэба стварыць групы на прадпрыемствах і ва ўстановах. Усіх гараджан, вядома, немагчыма вывесці ў партызанскія атрады, а значыць, неабходна распальваць барацьбу ў самім горадзе — на заводах і фабрыках, якія працуюць на ворага, на чыгунцы і ва ўстановах. З тае прычыны, што ў гета яўрэйскае насельніцтва знаходзіцца ў асаблівых умовах, тамашнюю падпольную арганізацыю трэба вылучыць у асобную адзінку, падпарадкаваўшы яе непасрэдна гарадскому камітэту і звязаўшы з камітэтамі Сталінскага і Кастрычніцкага раёнаў горада, дзе размяшчаецца большасць прадпрыемстваў, на якіх працуюць яўрэі.

— Нарэшце! — з палёгкаю, схіліўшыся да Доры, сказаў Міхал. — Вучымся пакрысе... Але якіх ахвяр каштавала нам гэта...

Без асаблівых спрэчак, нават з нейкай урачыстай згодай выбралі гарадскі камітэт. Узрушаны Міхал доўга не мог знайсці слоў, калі Дора, павіншаваўшы Шумскага, падышла да яго.

— Дзякую, дзякую,— адно паўтараў ён, не выпускаючы яе рукі, але потым спахапіўся: —Вы, здаецца, нешта хочаце яшчэ сказаць. Пра Раю? Так?

Яна стрэліла ў яго вінаватым позіркам і апусціла вочы.

— Я сапраўды хацела прасіць вас, Міхал Сяргеевіч...

Тут, сярод верных таварышаў па барацьбе, у светлым і такім мірным пакоі, дзе хоць і было накурана, але дым пранізвалі блакітныя промні, што ліліся ў вокны, усё адчувалася вельмі востра. А мо' вінаватая была Міхалава дабрата, хто ведае, але ён здагадаўся зноў, пра што наважылася прасіць яго Дзіміна,— яна хоча сустрэцца з дачкою. Здагадаўся, і, каб не адмаўляць у яе просьбе, не даў Доры скончыць.

— Горад шпікамі кішыць, віжуюць за кожным домам. Праўда, выбух на электрастанцыі даў ім работы, ды ўсё роўна...—Міхал схіліўся да Дорынага пляча і шэптам дадаў: — Гэта ж Пятро, Дора Змітраўна.

Яна збялела і заплюшчыла вочы.

— А ён?

— Усё ў парадку. Ранілі, праўда, але цяпер у небяспечным месцы. Лечаць у бальніцы. Даглядаюць лепш за другіх. Там прафесар адзін ёсць—цудоўны чалавек, так што усё будзе добра.

З цяжкасцю, быццам павекі ў яе скleіліся, Дора расплюшчыла іх і села раўней. Халоднымі пальцамі сціснула Міхалава запясце.

— Добра, што сказалі, дзядзька Міхал... Але ўсё-такі я буду прасіць вас. І цяпер, можа, яшчэ больш. Вы павінны дараваць мне і дазволіць убачыцца з Раяй.

Усе развітваліся, паціскалі адзін аднаму рукі, абменьваліся апошнімі словамі, але на Міхала Шарупіча і Дору звярнулі ўвагу. Яны таксама заўважылі гэта. Міхал спахмурнеў, Дора адразу зрабілася вінаватай і змоўкла. Толькі вялікія вочы, якія яна ніяк не магла адвесці ад Міхала, усё яшчэ чакалі адказу. Ён адчуў гэтую яе настойлівасць і, заздаваўшы, заспяшаўся.

— Ну, пара, бывайце... А сустракацца вам з дачкою ніяк нельга. Ні ў якім разе, Дора Змітраўна!..

— Просьба да членаў гарадскога камітэта астацца! — абвясціў Шумскі.

3

Спачатку Міхал не хацеў гаварыць Арыне праўды: залемантуе, пачне плакаць. У сям'і даўно меркавалі, як бы сабраць сякія-такія транты і памяняць іх дзе-небудзь у вёсцы на крупы і муку. Але ж ісці трэба на некалькі дзён, а можа і на тыдзень? Ды яна за гэты час у невядомасці памрэ ад страху. Няхай ужо лепш ведае...

Толькі як сказаць?

Камітэт даручыў чатыром сваім членам аднавіць сувязі з лесам. Трэба было нанава дамовіцца аб паролях, аб новых явачных кватэрах. Трэба перадаць нямецкія загады, інструкцыі, спісы здраднікаў для перасылкі за лінію фронта, а таксама прапанаваць лясным таварышам аб'яднацца ў больш буйныя баявыя адзінкі. Гэтага вымагалі абставіны і сама барацьба, якая разгортвалася бурна, імкліва. Шматлікія дробныя групы, звязваючыся з падполлем, саматужнічалі і часта завальвалі падпольшчыкаў. Не ведаючы, што робяць другія групы, яны перашкаджалі адна адной. Дый буйнымі сіламі было зручней абараняцца і наступаць.

Пасяджэнне камітэта зацягнулася, і Міхал вярнуўся дамоў толькі пад вечар, перад самай каменданцкай гадзінай. Вуліцы вымерлі: прахожых ужо не было, а патрулі яшчэ не паяўляліся. Але, нягледзячы ні на што, на душы ў Міхала было лепш, чым раніцай, калі ішоў на нараду,—усталявалася пэўнасць. Адчувалася, нібы падужэў, нібы і небяспека паменшала.

Здалёку ў акне ўбачыў Арыну. З брамкі выбег Яўген, кінуўся насустрач — значыць, пільнаваў, чакаў і ён.

Так і не надумаўшы, з чаго пачаць, Міхал пацалаваў дзяўчынак, якія гулялі, седзячы на падлозе, усміхнуўся Арыне і пайшоў у кухню мыцца. Нячутна, як цень, за ім падалася і Арына.

— Ну, як, Міша?—спыталася яна, няздольная яшчэ радавацца.

— Добра, маці, — як мага больш бескл апотна адказаў Міхал, успомніў аб прадуктовых картках, якія на развітанне даў яму Шумскі, і ўхапіўся за іх, як за паратунак: — Цяпер хоць з хлебам будзем. Нашы лазейку знайшлі і далі вось...

Ён дастаў з кішэні карткі і працягнуў іх Арыне.

— На, маці. Заўтра ў магазін схадзі...

Арына недаверліва паківала галавою.

— Ты нешта тоіш ад мяне. Адкупляешся, як ад маленькай, задобрываеш. Гавары праўду, Міша!

Умыўшыся, ён не павесіў, а перадаў па звычцы ручнік ёй і паклаў рукі на яе плечы. Заглянуў у вочы. У прыцемках жончын твар здаўся доўгім і больш звычайнага худым. «А сапраўды, калі што, як яны без мяне будуць?» — падумаў Міхал і прызнаўся:

— Заўтра, маці, іду да партызан. Трэба наладзіць сувязь.

Яна адступілася ад яго, стала ў дзвярах, быццам Міхал вось ужо зараз збіраўся ісці.

— Чаму ты? Няўжо няма хлопцаў? Звар'яцелі там, ці што? Не пушчу!.. Яўген! Лёдзя!

— Я асабіста знаю Івана Мацвеевіча. Ведаю, дзе стаяў яго атрад... І не ўздумай што-небудзь сказаць пры дзецях. Я табе гэта ніколі не дарую, маці!

Як заўсёды, калі да Арыны даходзіла непазбежнасць таго, што насоўвалася на яе, яна прымiралася і пакутвала паціху, ужо ў сабе. Так і цяпер. Яна моўчкі прапусціла Міхала ў чыстую палавіну, моўчкі дала павячэраць. Спаслаўшыся на недамаганне, рана лягла ў пасцель, але не заплюшчыла вачэй цэлую ноч. І Міхал, здагадваючыся пра яе пакуты, шкадуючы яе, здзіўляўся, як жонка трывае,— не паварушыцца, не ўздыхне, не скажа слова. Гэта і раздражняла, і абуджала спачуванне, крыўдзіла і замілоўвала. Аб сабе Міхал не думаў — а як жа інакш? Гэта — яго абавязак перад сабою і другімі, гэта — справа яго сумлення, гонару. І перад ім стаіць адна задача — зрабіць усё як найлепш.

Заснуў ён неяк раптоўна, калі ў галаве пачалі мроіцца, як здалося, вельмі ўдалыя планы — хітрыя, дасціпныя. Але толькі задрамаў, як адчуў на сваім ілбе Арыніну далонь. Дотык быў асцярожны. Яна правярала, ці не гарачы лоб. Міхал здагадаўся: Арына ўсё яшчэ спадзявалася, што нешта перашкодзіць яму пайсці, і расплюшчыў вочы.

Была ўжо раніца, і бакоўку напаўняў ружова-залацісты пыл.

Зноў гаварылі мала. Арына пустымі вачыма глядзела, як Міхал ладкаваў у рукзак інструменты, а ён спяшаўся, жадаючы скараціць зборы і хвіліны расстання. Спяшаўся, хоць ведаў, што яна не заплача,— нельга плакаць, калі праводзіш дарагога чалавека ў небяспечную дарогу, інакш здарыцца бяда. А так усё будзе добра, толькі не трацы надзеі, не наклікай сама бяды.

Правёўшы Міхала на ганак, Арына не пайшла далей, усміхнулася яму.

ТРАДЫЦЫЙНЫЯ СУСТРЭЧЫ

Амаль кожны год сустракаюцца гамяльчане з артыстамі Маскоўскага чыгуначнага эстраднага аркестра, якім кіруе заслужаны дзеяч мастацтва РСФСР кампазітар Дзм. Пакрас. Прыехаў аркестр у Гомель і сёлета. На яго выступленнях, якія праходзілі на сцэне Палаца культуры чыгуначнікаў імя Ул. І. Леніна, пабывалі многія гамяльчане.

В. СЯМЕНАЎ.

Лета — час цудоўнага адпачынку і дарослых і дзяцей. У маляўнічых кутках нашай рэспублікі адпраўляюцца на аўтамашынах, на лодках і пехатой тысячы турыстаў.

На здымку: школьнікі-турысты ля возера Нарач.

Фота М. Рубінштэйна.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, Мінск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмная рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00294.

Друкарня імя Сталіна.